

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra primární pedagogiky

SFUMATO® (SPLÝVAVÉ ČTENÍ) A JEHO APLIKACE V PRAXI NA
MALOTŘÍDNÍ ŠKOLE V HORNÍM DVOŘIŠTI VE ŠKOLNÍM ROCE 2006/ 2007

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. PaedDr. Radka Wildová, CSc.

Autor diplomové práce: Mgr. Leona Vejsová

Studijní obor: učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: kombinované

Diplomová práce dokončena: březen 2008

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 20.3.2008

Chci poděkovat paní PaedDr. Márii Navrátilové za její pomoc, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování teoretické části.

Mé poděkování patří také paní Doc. PaedDr. Radce Wildové za její přístup při vedení mé diplomové práce.

Anotace

SFUMATO® (Splývavé čtení) 1) a jeho aplikace v praxi na malotřídní škole v Horním Dvořišti ve školním roce 2006/2007

Metodika SFUMATO® používá techniku Splývavého čtení. Její metodické kroky simulují zpomalený proces dokonalého výkonu dospělého čtenáře, který je zautomatizovaný. Podstata Splývavého čtení spočívá v plynulém přecházení fixačního pohybu a sakadického pohybu oka z jednoho do druhého v přesné posloupnosti.

Tato technika je založena na:

- dokonalé znalosti detailů písem
- počáteční dlouhé expozici hlásek („volání“)
- legátovém (vázaném) čtení, při kterém zrak přechází v přesné posloupnosti z písmene na písmeno, v předstihu před hlasovou expozicí.

SFUMATO® předchází problémům, které přetrvávají u jiných metod čtení.

Po absolvování několika seminářů a letní školy jsem znalost SFUMATO® využila při výuce čtení v 1. ročníku na malotřídní škole v Horním Dvořišti ve školním roce 2006/ 2007. Žáci pracovali velmi dobře a na konci školního roku četli všichni plynule s porozuměním a bez problémů.

1) NAVRÁTIL, P.; 2004 (citováno v rozhovoru M.Navrátilovou, 2008)

SFUMATO® and its application in practise at two-class school in Horní Dvořiště in the school year 2006/2007

SFUMATO® methodics uses a special technique of reading. Its methodical steps simulate slow-motion process of perfect performance of adult reader, which is automatized. Substance of SFUMATO® consists in fluent passing of fixation eye motion to saccadic eye motion from one to another in exact succession.

This technique is based on:

- perfect knowledge of letter details
- initial long exposition of speech sounds („calling")
- legato (bound) reading, during which an eye is passing in exact succession from letter to letter before the voice exposition.

SFUMATO® prevents problems, which outlast at other reading methods. After going through several seminars and summer school I have utilized this technique at teaching of reading in the first class at two-class school in Horní Dvořiště. Pupils worked very good and at the end of the school year 2006/2007 they all read fluently with understanding and without any problems.

OBSAH:

ANOTACE	4
CÍLE	7
1. SOUČASNÉ METODY VÝUKY ČTENÍ V ČESKÝCH ŠKOLÁCH	8
1.1. Metoda genetická	8
1.2. Metoda globální	8
1.3. Metoda analyticko-syntetická	9
2. SFUMATO® (SPLÝVAVÉ ČTENÍ)	10
2.1. Autorka metodiky	10
2.2. SFUMATO®	10
2.3. Metodické kroky SFUMATO®	11
2.3.1. 1.fáze: EXPOZICE HLÁSKY = období OSBUA	11
2.3.2. 2.fáze: 1. STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA DVOU PÍSMEN (HLÁSEK)	13
2.3.3. 3.fáze: 2. STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA TŘÍ PÍSMEN (HLÁSEK)	15
2.3.4. fáze: SYNTÉZA ČTYŘ PÍSMEN (HLÁSEK)	23
2.3.5. 5.fáze: ČTENÍ ZE SLABIKÁŘE (J. Žáček, H. Zmatlíková; ALTER)	28
2.4. VÝHODY ČTENÍ SFUMATO	29
3. SFUMATO® (SPLÝVAVÉ ČTENÍ) NA MALOTŘÍDNÍ ŠKOLE V HORNÍM DVOŘÍŠTI	30
3.1. Podmínky v naší škole a třídě	30
3.2. Praktická aplikace metodiky SFUMATO®	31
3.2.1. 1.FÁZE-OBDOBÍ OSBUA	31
3.2.2. 2.FÁZE - PRVNÍ STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA DVOU PÍSMEN (HLÁSEK)	42
3.2.3. 3.FÁZE-DRUHÝ STUPEŇ SYNTÉZY-SYNTÉZA TŘÍ PÍSMEN (HLÁSEK)	55
3.2.4. 4.FÁZE - TŘETÍ STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA ČTYŘ PÍSMEN (HLÁSEK)	60
3.2.5. 5.FÁZE-ČTENÍ ZE SLABIKÁŘE	65
ZÁVĚR	83
Literatura a informační zdroje	85
PŘÍLOHY:	87

OBSAH:

ANOTACE	4
CÍLE	7
1. SOUČASNÉ METODY VÝUKY ČTENÍ V ČESKÝCH ŠKOLÁCH	8
1.1. Metoda genetická	8
1.2. Metoda globální	8
1.3. Metoda analyticko-syntetická	9
2. SFUMATO® (SPLÝVAVÉ ČTENÍ)	10
2.1. Autorka metodiky	10
2.2. SFUMATO®	10
2.3. Metodické kroky SFUMATO®	11
2.3.1. 1.fáze: EXPOZICE HLÁSKY = období OSBUA	11
2.3.2. 2.fáze: 1. STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA DVOU PÍSMEN (HLÁSEK)	13
2.3.3. 3.fáze: 2. STUPEŇ SYNTÉZY-SYNTÉZA TŘÍ PÍSMEN (HLÁSEK)	15
2.3.4. fáze: SYNTÉZA ČTYŘ PÍSMEN (HLÁSEK)	23
2.3.5. 5.fáze: ČTENÍ ZE SLABIKÁŘE (J. Žáček, H. Zmatlíková; ALTER)	28
2.4. VÝHODY ČTENÍ SFUMATO	29
3. SFUMATO® (SPLÝVAVÉ ČTENÍ) NA MALOTŘÍDNÍ ŠKOLE V HORNÍM DVOŘÍŠTI	30
3.1. Podmínky v naší škole a třídě	30
3.2. Praktická aplikace metodiky SFUMATO®	31
3.2.1. 1.FÁZE-OBDOBÍ OSBUA	31
3.2.2. 2.FÁZE - PRVNÍ STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA DVOU PÍSMEN (HLÁSEK)	42
3.2.3. 3.FÁZE- DRUHÝ STUPEŇ SYNTÉZY -SYNTÉZA TŘÍ PÍSMEN (HLÁSEK)	55
3.2.4. 4.FÁZE - TŘETÍ STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA ČTYŘ PÍSMEN (HLÁSEK)	60
3.2.5. 5.FÁZE - ČTENÍ ZE SLABIKÁŘE	65
ZÁVĚR	83
Literatura a informační zdroje	85
PŘÍLOHY:	87

Cíle

Cílem mé práce bylo ověření metodiky SFUMATO® při výuce prvopočátečního čtení v praxi malotřídní školy v Horním Dvořišti. Během školního roku 2006/2007 jsem v hodinách čtení postupovala se žáky prvního ročníku v souladu s metodickými kroky techniky Splývavého čtení. Výsledek čtení touto technikou měl být následující:

Žák

- 1) umí číst nahlas,
- 2) čte plynule,
- 3) nemá tzv. dvojité čtení,
- 4) nevynechává písmena,
- 5) nezaměňuje písmena,
- 6) nemá problémy při čtení těžkých slov,
- 7) rozlišuje dokonale dlouhé a krátké samohlásky,
- 8) ovládá své čtecí tempo,
- 9) nemá problémy s intonací věty,
- 10) čte s porozuměním.

1. SOUČASNÉ METODY VÝUKY ČTENÍ V ČESKÝCH ŠKOLÁCH

Metoda genetická (syntetická)

Metoda globální (analytická)

Metoda analyticko-syntetická

1.1. Metoda genetická

hláska - slovo

Tato metoda vychází z poznání jednotlivých písmen (hlásek), ze kterých se skládají slova. Zpočátku se žáci seznamují s počátečními písmeny svých jmen (psaná velkým hůlkovým písmem), prostřednictvím kterých si osvojí celou abecedu. V další fázi poznávají tato písmena (hlásky) v jednotlivých slovech. Nejprve tedy hláskují a při dostatečném zrychlení dochází k vázanému čtení. Tato metoda klade důraz na hru a význam slova. Nicméně u dětí, jejichž tempo je pomalejší, zřejmě nedokáže zabránit dvojitému čtení.

Autorem této metody je Josef Kožíšek, jehož první čítanka "Poupata" vyšla v roce 1913. V současné době se genetickou metodou zabývá Jarmila Wagnerová, která z Kožíškových myšlenek čerpala a napsala čítanku pro 1.ročník "Učíme se číst". Tato čítanka vyšla v roce 1998 v SPN.

1.2. Metoda globální

slovo - hláska

Základem výuky jazyka touto metodou je slovo ve větě. Děti se po přípravné fázi naučí rozlišovat několik desítek slov. Následně poznávají části slov a jednotlivá písmena, ze kterých skládají nová slova. Jak je patrné, tato metoda je vhodná pro děti s dobrou vizuální pamětí. Výhoda této metody spočívá v tom, že se žáci od začátku

setkávají s obsahem, ale nevýhodou je možné hádání obsahu při čtení a tím pádem čtení s chybami.

Globální metoda vznikla v USA a u nás se ve 30. letech 20. století podílel na jejím rozšíření Václav Příhoda. Mezi první učebnice čtení touto metodou patří: "První kniha" V. Musilové, V. Příhody a F. Musila (1929), "Sluníčko" J. Korejse (1942), "Děti" S. Vrány a V. Konvičky (1930) a "Cestička malých" A. Uhlíka, V. Salzmana, A. Telínové a V. Honomichla (1935).

Dnes je možné při výuce čtení globální metodou využít např. "Slabikář" J. Žáčka a H. Zmatlíkové (1992) nebo "První čtení: Učební pomůcka pro alternativní výuku čtení s využitím globální metody" K. Hemzáčkové, J. Peškové a J. Jiříka (1998).

1.3. Metoda analyticko-syntetická

hláska - slabika - slovo

Podstatou této metody je sluchová analýza mluvené řeči (vět, slov, slabik, hlásek) a syntéza hlásek ve slabiky a slabik ve slova. Děti se seznamují s prvními písmeny (velkými i malými, tiskacími i psacími) spojenými s obrázky (počáteční písmeno slova) a následně po osvojení je začínají spojovat do slabik a slabiky do slov. Ačkoli byla tato metoda ještě donedávna jedinou povolenou metodou výuky čtení a je u nás podrobně rozpracovaná, ani ta nezabrání u některých žáků dvojitému čtení.

"Slabikář" kolektivu autorů pod vedením J. Hřebejkové z přelomu 50. a 60. let byl první učebnicí pro výuku čtení analyticko-syntetickou metodou u nás. V současnosti mohou učitelé vybírat z několika učebnic pro výuku čtení (nakladatelství ALTER, PRODOS, JINAN, FORTUNA, OLYMPIA, SCIENTIA, FRAUS)

2. SFUMATO® (SPLÝVAVÉ ČTENÍ)

„Nikoho by nenapadlo, aby krátkou samohlásku učil přes dlouhou expozici.“
(MATĚJČEK, Z. z rozhovoru s M. Navrátilovou, 1988)

2.1. Autorka metodiky

Autorkou této metodiky je paní PaedDr. Mária Navrátilová, která již v 80. letech pomocí této techniky prováděla reedukaci špatně čtoucích žáků. Posléze tuto metodiku uplatnila ve školství - v organizačních podmínkách školy, kde došlo k propojení s psacím procesem. V současné době pořádá semináře a cyklické vzdělávání, na kterých seznamuje učitele a další zájemce s touto technikou a jejími metodickými kroky.

2.2. SFUMATO®

Sfumato je pojem z výtvarného umění. V italštině znamená sfumato smíšený (kouřový). Termín sfumato označuje techniku malování, kterou poprvé použil Leonardo da Vinci. V jeho malbě "bez čar a ohraničení" nejsou patrné žádné ostré barevné přechody. Podobně technika Splývavého čtení spočívá v plynulém přecházení fixačního pohybu a sakadického pohybu oka z jednoho do druhého v přesné posloupnosti (z písmene na písmeno). Jedná se vlastně o zpomalený proces dokonalého (bezchybného) čtenářského výkonu dospělého čtenáře, který je zautomatizovaný. (NAVRÁTILOVÁ, M. 2008)

Aby výsledkem výuky čtení bylo u dětí čtení perfektní, tj. plynulé výrazové čtení s porozuměním, je třeba, aby byla zajištěna dokonalá práce a spolupráce jednotlivých složek účastníků se čtení rozvíjející se v průběhu pečlivě volených metodických kroků. Složky účastníků se čtení jsou ZRAK - HLAS - SLUCH. Vše je samozřejmě analyzováno a koordinováno centrálním nervovým systémem na základě zpětných vazeb (vše se děje kontrolované). Jestliže se tyto složky naučí pracovat v souladu, dochází k vytvoření dokonalého dynamického stereotypu. V metodice Sfumato® se respektuje postup od jednoduššího ke složitějšímu. Zde se uplatňuje princip kontrastu.

aby byla zajištěna jednoznačnost předkládaného, a to z hlediska zrakové i sluchové analýzy. Při tvoření jednotlivých hlásek je kladen důraz na správné fyziologické tvoření s dlouhou expozicí a přesnou intonací a také na prožitkovém učení, což má vliv na lepší zapamatování.

Při této technice se děti učí s hláskou zároveň všechny čtyři formy grafému (velké a malé tiskací, velké a malé psací). Cílem práce s písmenem je dokonalé poznání každého detailu grafému na základě vybavování si celkového obrazu písmene i jeho jednotlivých částí (tzv. dokreslování grafému). (NAVRÁTILOVÁ, M. 2008)

S technikou Splývavého čtení je spojený průběžný fonematický výcvik. Ten probíhá při práci dětí na plastových destičkách. (Černé plastové destičky mají vystouplé linky, do kterých žáci vtlačují bílá plastová velká tiskací písmena podle diktátu učitele.) K fonému je zde přiřazován grafém a obráceně, a to již v době, kdy děti ještě nepíší.

2.3. Metodické kroky SFUMATO®

2.3.1. 1.fáze: EXPOZICE HLÁSKY = období OSBUA

V této fázi se děti seznamují s prvními písmeny a hláskami a pracujeme na koordinaci jejich zrakového, hlasového a sluchového aparátu.

OKO se fixuje dostatečně dlouhou dobu na písmeno. HLAS exponuje hlásku dlouze při dodržení hlasové hygieny, děti se učí volat (ne křičet). SLUCH naposlouchává zvukovou podobu daného písmene.

Z hlediska fyziologického tvoření rozeznáváme tři druhy hlásek: tóny, zvuky a hlásky výbuchové (tlačené). Aby došlo k dokonalému zrakovému a sluchovému rozlišení jednotlivých písmen (hlásek), jsou řazeny při výuce čtení na základě co největšího kontrastu v následujícím pořadí.

"O" je tón, nejjednodušší vokál, je základem volání: "haló", děti volají hlasitě, písmeno O má jednoduchý tvar.

"S" je zvuk, děti syčí - hláska se tvoří silně - tlakem na lis břišní -jiný druh práce

s bránicí než u O (přechod z pianissima do forte),

"B" je výbuchová (tlačená) hláska , tvoří se také dlouze ale tlačení na lis břišní bezhlasně, při ťuknutí ukazovátko na písmeno B děti hlásku exponují hlasitě a krátce, hlasový projev má charakter staccato (NAVRÁTILOVÁ, M.2008)

"U" je tón, úzká hláska

"A" je tón, široká hláska

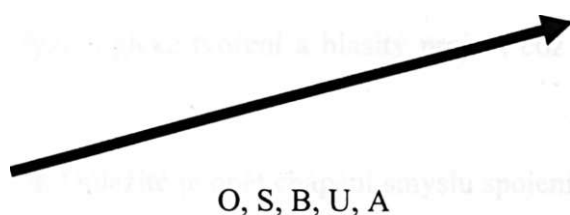
O o 7V

s s y ^

B b 8 /

U u t> MS

A a (L as

Při vyvozování jednotlivých písmen využíváme mezipředmětových vztahů: činnostní výchova, pohybová výchova, hudební výchova, dramatická výchova, výtvarná výchova, prvouka, matematika. Děti se učí písmenka poznávat také prostřednictvím písmenkového pexesa a písmenkových mariášových karet (Dětský mariáš).

Kontrolu správné analýzy (zrakové i sluchové) provádíme, když děti pracují s písmenky na plastových destičkách. To je nezbytný krok v rámci fonematického výcviku. Podporujeme děti, aby hledaly smysl jednotlivých písmen (hlásek) - počáteční

písmeno slova.

Tato fáze trvá asi čtyři týdny.

2.3.2. 2.fáze: 1. STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA DVOU PÍSMEN (HLÁSEK)

Ke spojování dvou písmen (hlásek), je možno přistoupit teprve tehdy, když děti zvládnou dokonalé rozlišování předchozích písmen (hlásek).

Při syntéze dvou písmen se dítě dokonale učí levopravou orientaci v přesné posloupnosti z prvního písmene na druhé. Soustředěnost (fixace oka) na první písmeno je umocněna dlouhou expozicí hlásky. Následující písmeno je přečteno, až když je dokonale analyzováno. Oko pracuje v předstihu před hlasovou expozicí. Vzhledem k pomalému provedení má centrální nervová soustava dostatek času na zpracování a nedochází tudíž k chybné analýze. Délka expozice jednotlivých hlásek ve dvojici je v podstatě poloviční oproti předchozí fázi, ve které byly hlásky exponovány samostatně. Z důvodu dokonalé sluchové analýzy se postupuje od většího kontrastu k menšímu (nejdříve zvuk-tón, později tón-tón).

Tato fáze je velmi důležitá k vytvoření bezchybného dynamického stereotypu při čtení a proto je potřeba pracovat velmi pomalu. Při plynulém napojování dvou hlásek je třeba dbát na správné fyziologické tvoření a hlasitý projev, což se projeví ve správné intonaci.

Převládá hromadné čtení. Důležité je opět chápání smyslu spojení dvou písmen (hlásek) - počáteční slabika slova.

zvuk -tón

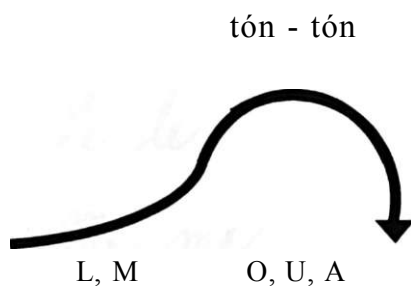

S O S o S O t t (r A s C T

S U S u s u ! L / / w

S A S a s a O a s A ů S

Zároveň s procvičováním syntézy (a analýzy) již známých písmen (hlásek) (kromě B) se vyvozují postupně další písmena - L (tón), M (tón), E (tón), I (tón) - a přidávají se do procvičované konstrukce v době, kdy už dítě písmeno (hlásku) dokonale pozná.

L O L o l o

LR LR

L U L u l u

¿66/ **JAL/**

L A L a l a

%A/ **I/X/**

M O M o m o

%R **MAT**

M U M u m u

7IU/ **/NU(/**

MA Ma ma *Tíiay /nvcv*

Abychom provedli kontrolu dokonalé zrakové i sluchové analýzy dvou písmen (hlásek), přistupujeme k tzv. záměně písmen, což umožňuje práce na destičce. Dítě se zde naučí v přesné posloupnosti analyzovat hlásku po hlásce tak, jak učitel diktuje, soustředit se na příslušnou dvojici písmen a provést požadovanou změnu (zraková analýza). Nejprve procvičujeme pouze záměnu samohlásky, posléze i souhlásky (ne obě najednou). Tím se opět zdokonaluje analýza přesné posloupnosti písmen ve skupině (hlásek).

SE Se se *OTS A£S*

LE Le le *L£SJJU*

ME Me me *7IU/ /MJL/*

SI Si si *DIS*

LI Li li *XiyJAS*

MI Mi mi *TÍIU /RRUS*

Tato fáze trvá asi tři týdny.

2.3.3. 3.fáze: 2. STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA TŘÍ PÍSMEN (HLÁSEK)

Tato fáze představuje již syntézu tří písmen (hlásek) při zachování principu jednoslabičnosti.

V prvním období této fáze stále ještě dbáme na dlouhou expozici každé hlásky.

Soustředíme se na co nejdelší expozici první hlásky, aby oko stihlo analyzovat v předstihu před hlasovou expozicí následující písmena. Dlouhá expozice všech tří hlásek pomáhá sluchu k jejich dokonalému rozlišení. Expozice jednotlivých hlásek ve trojici má zhruba třetinovou délku oproti expozici samostatné hlásky. Dětem poskytneme prostor, aby hledaly smysl přečteného. Spojení tří písmen (hlásek) může být částí nějakého slova nebo může nést vlastní význam jako slovo jednoslabičné. Opět zde postupujeme podle principu kontrastu od jednoduššího ke složitějšímu.

zvuk-tón-zvuk

S O, A, E, U, I S

SOS Sos sos v'fcí

SAS Sas sas ÁÁÁ

SES Ses ses AU

SUS Sus sus !FU4 MIA

SIS Sis sis HÍÁ AAA

tón-tón-zvuk

LOS Los los	<i>Los los</i>
LAS Las las	<i>Las las</i>
LES Les les	<i>Les les</i>
LUS Lus lus	<i>Lus lus</i>
LIS Lis lis	<i>Lis lis</i>
MOS Mos mos	<i>Mos mos</i>
MAS Mas mas	<i>Mas mas</i>
MES Mes mes	<i>Mes mes</i>
MUS Mus mus	<i>Mus mus</i>
MIS Mis mis	<i>Mis mis</i>

zvuk-tón-tón

SOL Sol sol

Sol sol

SAL Sal sal

Sal sal

SEL Sel sel

Sel sel

SUL Sul sul

Sul sul

SIL Sil sil

Sil sil

SOM Som som

Som som

SAM Sam sam

Sam sam

SEM Sem sem

Sem sem

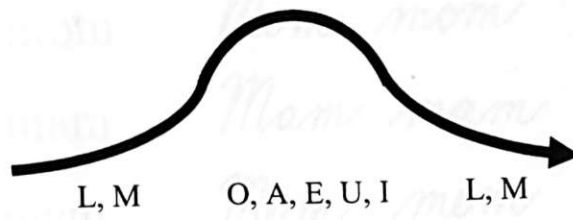
SUM Sum sum

Sum sum

SIM Sim sim

Sim sim

tón-tón-tón

LOL Lol lol	Lol lol
LAL Lal lal	Lal lal
LEL Lel lel	Lel lel
LUL Lul lul	Lul lul
LIL Lil lil	Lil lil
MOL Mol mol	Mol mol
MAL Mal mal	Mal mal
MEL Mel mel	Mel mel
MUL Mul mul	Mul mul
MIL Mil mil	Mil mil
LOM Lom lom	Lom lom
LAM Lam lam	Lam lam
LEM Lem lem	Lem lem
LUM Lum lum	Lum lum

LIM Lim lim

Lim lim

MOM Mom mom

Mom mom

MAM Mam mam

Mam mam

MEM Mem mem

Mem mem

MUM Mum mum

Mum mum

MIM Mim mim

Mim mim

Ve druhém období umístíme na začátek třípísmenkových skupin výbuchovou hlásku „B“. Výbuch, staccato vede k přirozeného zkracování délky samohlásky. Dodržujeme ale dostatečný čas na přípravu výbuchové hlásky, aby oko mohlo v předstihu analyzovat následující písmena. Držíme také dlouze poslední hlásku. Zrak zůstává fixován na poslední písmeno, hlas exponuje dlouze poslední hlásku, sluch kontroluje bezchybnost provedení a zároveň se tímto způsobem všechny tři složky účastníci se čtení dopředu připravují na připojení dalšího písmene a expozici další hlásky. (NAVRÁTILOVÁ, M. 2008) Princip kontrastu je zachován i zde.

výbuchová hláska - tón - zvuk

BOS Bos bos

Bos bos

BAS Bas bas

Bas bas

BES Bes bes

Bes bes

BUS Bus bus

Bus bus

BIS Bis bis

Bis bis

Během procvičování syntézy tří hlásek si děti osvojí další písmena - T (výbuchová hláska), P (výbuchová hláska).

TOS Tos tos *Tos sos*

TAS Tas tas *Tas sas*

TES Tes tes *Tes ses*

TUS Tus tus *Tus sus*

POS Pos pos *Pos pos*

PAS Pas pas *Pas pas*

PES Pes pes *Pes pes*

PUS Pus pus *Pus pus*

PIS Pis pis *Pis pis*

výbuchová hláska – tón - tón

BOL Bol bol *Bol bol*

BAL Bal bal *Bal bal*

BEL Bel bel *Bel bel*

BUL Bul bul *Bul bul*

BIL Bil bil *Bil bil*

TOL Tol tol *Tol sol*

TAL Tal tal	<i>Tal</i>	<i>sal</i>
TEL Tel tel	<i>Tel</i>	<i>sel</i>
TUL Tul tul	<i>Tul</i>	<i>sul</i>
POL Pol pol	<i>Pol</i>	<i>pol</i>
PAL Pal pal	<i>Pal</i>	<i>pal</i>
PEL Pel pel	<i>Pel</i>	<i>pel</i>
PUL Pul pul	<i>Pul</i>	<i>pul</i>
PIL Pil pil	<i>Pil</i>	<i>pil</i>
BOM Bom bom	<i>Bom</i>	<i>bom</i>
BAM Bam bam	<i>Bam</i>	<i>bam</i>
BEM Bern bem	<i>Bem</i>	<i>bem</i>
BUM Bum bum	<i>Bum</i>	<i>bum</i>
BIM Bim bim	<i>Bim</i>	<i>bim</i>
TOM Tom tom	<i>Tom</i>	<i>som</i>
TAM Tam tam	<i>Tam</i>	<i>sam</i>
TEM Tem tem	<i>Tem</i>	<i>sem</i>
TUM Tum tum	<i>Tum</i>	<i>sum</i>
POM Pom pom	<i>Pom</i>	<i>pom</i>

PAM Pam pam	<i>Pam pam</i>
PEM Pem pem	<i>Pem pem</i>
PUM Pum pum	<i>Pum pum</i>
PIM Pim pim	<i>Pim pim</i>

Z důvodu kontroly dokonalého rozlišení jednotlivých písmen v třípísmenkové jednoslabičné skupině (hlásek v tříhláskové skupině) je nutné procvičovat záměnu písmen, kterou opět provádíme na plastových destičkách. Nejprve děti zkouší záměnu písmene na první pozici, např. SOS-LOS, potom na třetí pozici, např. LES-LEM, a nakonec na druhé pozici např. MOL-MEL.

Tato fáze trvá asi dva týdny.

2.3.4. fáze: SYNTÉZA ČTYŘ PÍSMEN (HLÁSEK)

V prvním období pracujeme se slovy bez dlouhých samohlásek.

- a) všechny hlásky se exponují dlouze (expozice každé z nich má ale již přibližně čtvrtinovou délku oproti hlásce exponované samostatně)
Zpočátku držíme déle poslední hlásku (akcent je na poslední hlásce),
později přesuneme přízvuk na první slabiku

SELE sele	<i>sele</i>
SILA sila	<i>sila</i>
LASO laso	<i>laso</i>

MASO maso	<i>maso</i>
MELE mele	<i>mele</i>
SAMA sama	<i>sama</i>
SAMO samo	<i>samo</i>

b) výbuchová hláska na začátku

TELE tele	<i>tele</i>
PILA pila	<i>pila</i>
PASE pase	<i>pase</i>

c) výbuchová hláska i uprostřed

LUPA lupa	<i>lupa</i>
TUBA tuba	<i>tuba</i>
TETA teta	<i>teta</i>

a další písmena N, D.

NELA Nela	<i>Nela</i>
NULA nula	<i>nula</i>
LANO lano	<i>lano</i>

NESE nese	<i>nese</i>
LENA Lena	<i>Lena</i>
NEMO Nemo	<i>Nemo</i>
SENO seno	<i>seno</i>
LUNA Luna	<i>Luna</i>
DANA Dana	<i>Dana</i>
DALI dali	<i>dali</i>
NUDA nuda	<i>nuda</i>
NOTA nota	<i>nota</i>
TUBA tuba	<i>tuba</i>

V druhém období zařadíme již slova s dlouhými samohláskami: nejdříve dlouhá samohláska na konci slova. Dlouho samohlásku rozlišujeme výrazným čtením.

MUSÍ musí	/	/mjAMy
NOSÍ nosí	/	/YiWL/

BOLÍ bolí	<i>bolí'</i>
TOPÍ topí	<i>topí'</i>
LOMÍ lomí	<i>lomí'</i>
BOSÁ bosá	<i>bosá'</i>

Slova s dlouhou samohláskou uprosí

MÍSA mísa	<i>mísa'</i>
LÁME láme	<i>láme'</i>
MÁLO málo	<i>málo'</i>
LÍPA lípa	<i>lípa'</i>
TÁPE tápe	<i>tápe'</i>
LÉTO léto	<i>léto'</i>

Slova s oběma dlouhými samohláskami

SÁLÁ sálá	<i>sálá^{I Ol}'</i>
SÍLÍ sílí	<i>sílí'</i>

LÍSÁ lísá	<i>lísá</i>
PÁLÍ pálí	<i>pálí</i>
PÍPÁ pípá	<i>pípa</i>
PÁTÁ pátá	<i>páta</i>

Děti jsou od začátku vedeny k chápání přečteného po technické i pojmové stránce. To znamená, že ještě než žák slovo vysloví, už chápe jeho význam.

Opakování (NAVRÁTILOVÁ, M. 2008)

Ještě než pokročíme ke čtení ze slabikáře, je třeba provést opakování, jehož podmínkou je dokonalá koncentrace žáků na činnost učitele. Učitel pomalu píše na tabuli slova a žáci zároveň hlasitě čtou. Protože se při hromadném čtení přizpůsobují jeden druhému, dochází k jemnějšímu hlasovému projevu.

Uplatňuje se zde:

- 1) „dokreslování“ písmene = dokonalá znalost grafémů

V okamžiku, kdy žáci poznají písmeno, hned ho exponují.

- 2) legátové navazování hlásek = vázané čtení

Žáci pracují s dlouhou dechovou a hlasovou expozicí.

- 3) čtení v předstihu

Žáci přecházejí v přesné posloupnosti z písmene na písmeno.

(zraková analýza předchází před hlasovou expozicí)

Výsledkem je dokonalé provedení techniky Splývavého čtení.

2.3.5. 5.fáze: ČTENÍ ZE SLABIKÁŘE (J. Žáček, H. Zmatlíková; ALTER)

Tzv. první čtení. Akcent slov se nemění, ale má jiný intonační tvar, který je přizpůsobený první intonaci věty.

Při správné předchozí přípravě lze začít číst ze Slabikáře již v první polovině listopadu.

V průběhu čtení ze slabikáře si děti osvojují všechna další písmena, tak jak jsou ve Slabikáři řazena. Ve skutečnosti je znají již dopředu z písmenkového pexesa a Dětského mariáše.

První období představuje období hromadného čtení. Učitel čte se žáky a udržuje pomalé tempo čtení. Při hromadném čtení se upevňuje čtecí návyk a děti si osvojují správnou intonaci slov ve větě i jednotlivých vět.

Druhé období je charakteristické kombinací hromadného a individuálního čtení. Čtecí tempo si určuje každý žák sám, protože každý má jinou rychlost zpracování centrální nervovou soustavou.

Ve třetím období přistupujeme k dramatizaci textu a přednesu čteného textu. Díky dramatické výchově se děti učí vyjadřovat vlastní pocity, využívají k vyjádření řeč těla, barvu a sílu hlasu, což jsou schopny přenášet i do čtenářského výkonu. Jestliže žák dokáže text i prožívat, přibližuje se více správnému frázování a tempu čteného textu. Učí se rozlišovat subjektivní a objektivní sdělení. Tím, že si žák vytváří vlastní postoj k přečtenému, vytváří se i pozitivní vztah k literatuře.

2.4.VÝHODY ČTENÍ SFUMATO

Metodika SFUMATO® předchází řadě problémům, které mohou při čtení nastávat a přetrvávat.

Protože je tato metodika založena na hlasitém projevu, umí žáci dostatečně ~~hlasitě číst~~. Plynulost čtení je zajištěna základním rysem této techniky - vázaným (legatovým) napojováním hlásky na hlásku.

Vzhledem k tomu, že si dítě potichu nepředčítá, nedochází u něho k tzv. dvojitému Čtení.

Při plynulém pohybu očí z písmene na písmeno dítě žádné nevynechá.

Metodické kroky jsou řazeny tak, že u dětí nedochází ani k záměně písmen. Dítě zná každý detail písmene a dokáže ho bez problémů poznat i při pohledu z jiného úhlu. Dětem nedělá potíže číst slova obsahující několik souhlásek vedle sebe.

Předností této metody je také správné rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek. Od samého začátku je dítě vedeno k dlouhé expozici hlásky. Ke zkrácení dochází při čtení tříhláskových slov, které mají na začátku tlačnou (výbuchovou) souhlásku (B, T, P). Rychlost čtení si volí každé dítě takovou, jaká mu vyhovuje.

Při čtení vět je kladen důraz na hromadné hlasité čtení pod vedením učitele, takže dítě má čas si osvojit správnou intonaci, která mu při pozdějším individuálním čtení nedělá problémy.

Technika Splývavého čtení podporuje také správnou výslovnost, která je základem krásného jazyka.

Dítě, které zvládlo techniku Splývavého čtení a došlo u něho k bezchybnému vytvoření dynamického stereotypu(zrak - hlas - sluch), se plně soustředí na obsah a čte s porozuměním a s výrazem.

3. SFUMATO® (SPLÝVAVÉ ČTENÍ) NA MALOTŘÍDNÍ ŠKOLE V HORNÍM DVOŘIŠTI

Na podzim roku 2005 a v průběhu roku 2006 jsem se zúčastnila několika seminářů paní PaedDr. Márie Navrátilové Sfumato® (Splývavé čtení). Technika Splývavého čtení mě hned napoprvé zaujala svou přirozeností, hravostí a univerzálností. Rozhodla jsem se ji jako aplikantka vyzkoušet a ověřit v praxi naší dvoutřídní školy v Horním Dvořišti. Školní rok 2006/2007 se proto u mých tří prvňáčků odvíjel v duchu Splývavého čtení.

3.1.Podmínky v naší škole a třídě

Naše škola je nejjižnější školou v České republice a nachází se v části Český Heršlák obce Horní Dvořiště. Kromě jedné třídy mateřské školy se v budově nacházejí dvě třídy základní školy a jedna třída družiny. Docházejí sem děti z Českého Heršláku a Horního Dvořiště. Výhodou spojení MŠ a ZŠ každodenní kontakt mezi dětmi, učiteli a ostatními zaměstnanci a důvěrná znalost prostředí, takže odpadá jakýkoli stres při přechodu z MŠ do 1.ročníku. Děti přicházejí do třídy, kterou znají, mezi děti, které znají, a k učiteli, kterého také znají.

Ve školním roce 2006/2007 jsem dostala poprvé možnost pracovat s 1.ročníkem. Kromě tří chlapců prvního ročníku se v mé třídě sešli ještě tři žáci třetího ročníku a šest žáků pátého ročníku. Celkový počet dětí jen dvanáct, ale množství učiva třikrát větší než v normální běžné třídě. Práce ve třídě se třemi ročníky je samozřejmě jiná než s jedním ročníkem, proto jsou děti od prvních dnů ve škole vedeny k určité samostatnosti a učí se soustředit na svoji vlastní práci. Práce s více ročníky vyžaduje také od učitele dobrou přípravu a dostatečnou zásobu možných činností, her a pracovních listů napříč všemi ročníky a předměty.

3.2.Praktická aplikace metodiky SFUMATO®

3.2.1. 1.FÁZE - OBDOBÍ OSBUA

První školní den přišli do školy s prvňáčky i jejich rodiče. Po přivítání s nimi a s ostatními dětmi jsem nechala všechny děti hrát vzadu na koberci hru „klubíčko“, při které se vzájemně představovaly a poznávaly. Zatím jsem alespoň stručně rodiče seznámila s metodikou SFUMATO®, aby pochopili její principy a byli připraveni na to, s čím děti ze školy přijdou, a hlavně aby do toho pokud možno nezasahovali. Rodiče měli zájem o shlédnutí videokazety s natočeným procesem výuky čtení touto metodou, kterou jsem zakoupila na posledním semináři, a tu jsem jim ráda zapůjčila. Musím dodat, že žádný z rodičů neprotestoval proti zavedení této metodiky do výuky čtení ani neprojevil nedůvěru.

Potom jsem dětem rozdala velké linkované sešity: Duhové deníky. Na první stránku si všichni nakreslili duhový strom - symbol naší třídy - a k tomu napsali (ti starší) krátké vyprávění o tom, jak podle nich tento strom vznikl. Prvňáčkům jsem jejich příběh zapsala já. Starším dětem slouží Duhový deník k zapisování, kreslení a vlepování důležitých částí nové látky z českého jazyka a matematiky. Z druhé strany funguje jako čtenářský deník. Prvňáčci si v Duhovém deníku vytvářejí svoji vlastní Živou abecedu.

„O“ jako ostrov

Když přišly děti do třídy druhý den školy, uviděly na tabuli nakreslené velké a malé tiskací O a velké a malé psací O spolu s obrázky oka, ovoce, okna, ořechu, osla, obálky, ovce, opice, ostrova, Olinky a Oty. Na dřevěném stojanu vedle tabule byly srovnány barevné obrázky: oko, ovce, orel, opravář kol, Olinka, Ota, ořechy, ovoce opice a ostrov. Místo lavic na ně čekal opravdový ostrov vytvořený z velkého kusu béžové látky. Na ostrově se tyčila živá palma v květináči s kokosovým ořechem a dvěma plyšovými opicemi. Na pobřeží ostrova leželo množství různě velkých oblázků. Opatrně jsme přešli při kraji třídy na koberec a povídali jsme si, co všechno vidíme. A protože jsme chtěli zjistit, jestli na ostrově náhodou ještě někdo není, volali jsme: „Halóóó.“ Nikdo se neozval, a tak jsme se rozhodli postavit most ze židliček a ostrov

navštívit. Na ostrově jsme si sedli do těsného kroužku, abychom se tam vešli a znovu jsme volali všichni i každý sám směrem k pevnině (ke koberci): „Halóóó". Děti braly do ruky obálky a opičky a vymýšleli jsme další slova, která začínají na písmenko O. Byl zde ovšem také ukrytý sladký poklad, který děti rychle objevily a snědly. S ostrovem jsme se rozloučili básničkou:

Oči, oči, očička,

kouká na mě opička.

Oči jako ostrovy,

Dopluju k nim? Kdo to ví?

Ostrov jsme si prožili ve třídě všichni společně, ale další činnosti jednotlivých ročníků už byly různé. V této práci se budu zabývat pouze výukou čtení u prvního ročníku.

Nejprve jsme s žáky pojmenovávali obrázky z tabule. Zjistili jsme, že všechna slova začínají na písmeno O. Všem bylo jasné, že čtyři znaky, které jsou vedle napsané, jsou také O. Tiskací písmena jsou v knížkách, časopisech, novinách a píše se jimi na počítačích a psacích strojích. Psací písmena píšeme my. Velká písmena jsou vždy na začátku jmen (Ota, Olinka), na začátku ostatních slov jsou malá písmena. Potom žáci spojovali čarou obrázky s písmeny.

Když jsme čáry vymazali, aby nás nerušily, vzala jsem do ruky ukazovátka a domluvili jsme se, dokud budu ukazovat na písmenko, budou ho „volat". Zpočátku jsem „volala" s nimi, ale posléze to zkoušeli žáci společně, až nakonec každý sám. Kubovi a Kájovi volání nečinilo žádné potíže, ale Honzíkovo „óóó" bylo tak slabé, že bylo třeba s tím něco dělat. A tak jsme volali na různé příbuzné, kteří šli jakoby po ulici: „mamkóóó, taťkóóó', babičkóóó, dědóóó, tetóóó, strejdóóó". Chvilka tréninku Honzíkovi pomohla.

Žáci jednoduché písmenko rychle poznají a mají tendenci z něho rychle utíkat.

Práce s ukazovátkem je nutí písmeno sledovat po takovou dobu, jakou určí učitel. Při „volání“ si žáci neprocvičují pouze hlasový (a sluchový) aparát, ale také svou pozornost. Neměli by se totiž soustředit na učitele, ale na ukazovátko, které představuje impuls k soustředění na písmeno. Ukazovátko se dotkne písmene a žáci začnou „volat“, ukazovátko se pohne pryč a žáci přestanou.

Na dřevěném stojanu byly vystaveny barevné obrázky. Žáci je pojmenovali a vedle nich umístili písmena tiskací i psací. Pouze u obrázků dětí použili velká O. („Proč je ve slově Olinka velké O? - Protože je to jméno.“) 1 zde jsme procvičovali „volání“ s ukazovátkem. Ukázala jsem ukazovátkem na jeden z obrázků, žáci ho pojmenovali, a hned vedle na písmenko a žáci volali. („Opravář - óóóó“)

Do Duhového deníku si žáci vlepili první pracovní list - omalovánku se čtyřmi tvary písmene O (příloha 1). Stejnou omalovánku ve formátu A3 vybarvili společně a pověsili jsme ji na zeď. Dále jsem každému připravila čtyři tvary písmene O rozstříhané na poloviny a smíchané dohromady. Žáci je před nalepením do deníku nejprve správně složili a poté ještě správně zorientovali. Kromě písmenek si nalepili říkanku Oči, oči, očička.... (viz předchozí strana) v tištěné i psané podobě. V obou variantách podtrhli všechna O. přičemž jsem jim ukázala, že mají postupovat po řádcích zleva doprava, tak jako při čtení. Říkanou jsem dětem přednesla zároveň s vytleskáváním rytmu. Při druhém přednesu už se ke mně přidávali sami a brzy říkanku uměli z paměti.

Aby si tvary písmen žáci dobře zapamatovali, na čtvrtku formátu A4 jsem jim tužkou předkreslila dvojitou čarou (s mezerou cca 1cm) velké a malé tiskací O, na druhou stranu potom jednoduchou čarou velké a malé psací O (tečkou byl označen „začátek“ písmene). Tiskací písmena vytvářeli lepením z malých útržků barevného papíru, psací písmena z vlněné příze jako při psaní (při lepení používali kousek špejle, aby přízi přidrželi na správném místě) (příloha 2). Tímto způsobem se naučili proces psaní psacích tvarů písmen, aniž by je museli psát.

V rámci uvolňovacích cvičení byly u dětí od začátku ve velké oblibě tzv. písmenkové dráhy - na velkém formátu (A3) nakreslený dvojitý tiskací nebo psací tvar písmene. Ty si žáci nejprve vícekrát objeli barevným kamínkem uchopeným třemi prsty účastníčnými se psaní a poté ještě vícekrát tužkou. Většinou byl daný přesný počet

okruhů, aby si procvičili počítání, a správný směr. („A co když na kousku dráhy chybí mantinely? - To přeci není problém. Plán dráhy máme před sebou na tabuli, na zdi, na dřevěném stojanu, v Duhovém deníku, takže auto (kamínek, tužka) přesně ví, kam má jet.“) Dokreslování chybějících tvarů písmen je velmi důležité pro poznání každého detailu písmene, aby nedocházelo k záměně s písmenem podobným.

Oblíbenou činností se stalo hraní písmenkového pexesa (příloha 3). Zpočátku měli žáci k dispozici pouze 10 kartiček s písmeny OSBUA, takže hra byla rychlá. Při otočení kartičky vždy pojmenovali obrázek a následně řekly hlásku, na kterou dané slovo začíná. Tiskací hůlková písmena jsou na kartičkách vedle obrázků natištěna, psací tvary jsem k nim připsala. Vzhledem k malému počtu kartiček si mohli žáci během krátké doby hru několikrát zopakovat, takže brzy bezpečně poznávali všechna zúčastněná písmena.

Další příjemnou aktivitou bylo hledání písmenek ve třídě. Tiskací i psací písmena OSBUA jsem umístila po třídě tak, aby byla vidět pouze charakteristická část písmene. Žáci měli za úkol prozkoumat třídu a spočítat všechna O (později vybrané tvary různých písmen). Na lísteček si zapisovali čárky k jednotlivým tvarům písmene. Potom porovnávali zjištěné počty a při různých výsledcích znovu společně kontrolovali jednotlivá stanoviště. Při této pohybové aktivitě si děti procvičují nejen postřeh a dokonalou znalost písmen ale také počítání, porovnávání výsledků a vzájemnou komunikaci.

Také hodina výtvarné výchovy se ubírala v duchu písmene O. Žáci malovali velké oko, tak jak má ve skutečnosti vypadat, s řasami a obočím.

„S“ jako skluzavka

Z mateřské školy jsem si půjčila barevnou plastovou skluzavku a dlouhého plyšového hada. Na tabuli jsem nakreslila stan, srdce, sýr, slunečnici, schody, strašidlo, sopku, sud, semafor, Sandru a Standu a čtyři tvary písmene S. Na dřevěném stojanu žáci našli obrázky sovy, stromu, svářeče, slona, sněhuláka, Simony, která skáče, a Slávka na skateboardu.

Nejprve jsem mezi děti položila plyšového hada, děti si ho mezi sebou předávaly a začali jsme si o něm povídat. Had se jim očividně líbil, a tak jsem se dozvěděla, že je hodný, oranžový, teplý, měkký, chlupatý, dlouhý, ohýbací a tlustý. Na otázku, jestli znají nějaké další hady, žáci odpověděli, že znají zmiji, užovku, anakundu a slepýše. Snažila jsem se jim vysvětlit, že slepýš není had, ale ještěrka bez nožiček, protože na rozdíl od hadů nemá zuby a v ohrožení pustí ocásek, který mu později doroste. Když jsem se zeptala, co hadi dělají, žáci řekli, že hadi koušou, otravují, lezou, plazí se, spí a syčí. Byla jsem ráda, že sami přišli na syčení, protože jsme si ho hned začali procvičovat. Zkoušeli jsme syčet silněji i slaběji, krátce i dlouze. Pak jsem děti pozvala ke skluzavce jako do cirkusu. Děti vzpomínaly, která zvířata v cirkusu viděly a u skluzavky se posadily. Nasadila jsem si klobouk a přivítala je jako principál: „Velevážené obecnstvo, uvidíte, co jste ještě neviděli. Cvičení hadi se těší na to, až vám budou moci předvést svoje umění. Přivítejte oranžochlupatku královskou.

Na skluzavce syčí hadi,

klouzáníčko mají rádi.

Silní jsou jak chobot slonů,

v cirkusu se spolu honí."

Hada jsem spouštěla po skluzavce dolů a celou dobu jsem syčela. Když jsem dětem sdělila, že ostatní hadi jsou nemocní, ale že by je mohly děti zastoupit, okamžitě se vrhly na skluzavku. Podmínkou bylo klouzat po břiše a pořádně syčet. Dětem se to velmi líbilo a ze skluzavky jsem je nemohla dostat.

Potom následovala práce s ukazovátkem. Žáci se opět soustředili na tabuli a pomocí ukazovátka pojmenovávali obrázky. Podle délky držení ukazovátka na písmenku žáci syčeli. Zkoušela jsem je také zmást. Např.: Ukázala jsem na obrázek chlapce a děti řekly „Standa". Ukázala jsem na malé s, ale žáci nesouhlasili. Správně je velké S, protože Standa je jméno.

K obrázkům na dřevěném stojanu žáci připojili písmenka a opět pomocí ukazovátka pojmenovávali obrázky a syčely, a to jak společně, tak jednotlivě.

Kromě písmenkového pexesa a hledání písmenek ve třídě si děti poprvé zahrály Dětský mariáš (příloha 3). Na těchto kartách je z jedné strany obrázek. Z druhé strany je menší obrázek a na lince v horní části karty z pravé strany psací tvary písmene a z levé strany tiskací. Děti si vezmou karty do ruky tak, že se částečně překrývají. Záleží na tom, jak si děti karty zorientují, zda budou viditelná tiskací písmena nebo psací. Navíc tím, jak se karty překrývají, jsou vidět pouze části písmen, což opět nutí děti přemýšlet nad každým detailem písmene. Děti vyhazují kartu s písmenem, které řekne učitel. Hra se stává zajímavější, když mají děti v ruce větší počet karet.

Velmi důležitou aktivitou se od této chvíle stala práce s plastovými písmeny na plastových destičkách (příloha 4). Manipulace s plastovými písmenky na destičkách směřuje k procvičování jemné motoriky a levoprávé orientace. Ale hlavně se využívá v rámci fonematického výcviku ke kontrole dokonalé sluchové a zrakové analýzy jednotlivých hlásek a písmen při diktátu a zrakové a sluchové analýzy písmen a hlásek při čtení. Např.: Požádala jsem žáky, aby na levý okraj prvního řádku umístili písmenko óóóóó (volala jsem po takovou dobu, po jakou žáci manipulovali s písmenem). Žáci zvedli destičku, jakmile písmeno umístili. Potom jsem jim řekla, aby doprostřed prvního řádku umístili písmeno sssssss a na konec nebo pravý okraj prvního řádku písmeno óóóóó. Hned bylo patrné, jak které dítě pracuje. Pak jsem je jednotlivě poprosila, aby přečetli to, co na destičce mají. Práce na plastových destičkách představuje určitou formu diktátu v době, kdy děti ještě nepíšou. První tři měsíce jsme s destičkami pracovali prakticky každý den, později zhruba jednou za týden.

Do Duhového deníku si žáci opět vlepi omalovánku s písmenky, složené tvary rozstříhaných písmen S a říkanku v tištěné i psané podobě, ve které ve směru čtení podtrhali všechna S. Říkanu se žáci rychle naučili zpaměti.

Vyplňování tiskacích tvarů lepením kousků barevného papíru a nalepování vlněné příze na psací tvary písmen se stalo pravidelnou činností též u dalších písmen.

V hodině výtvarné výchovy žáci malovali sluníčko se zvlněnými paprsky ve tvaru S.

„B" jako bublina

Písmeno B připomíná bublifuk, ze kterého se vyfukují bubliny. Proto při iniciaci nového písmene našel každý žák na lavici nový bublifuk. Zatímco z tabule na ně shlíželo písmeno B ve čtyřech variantách a obrázky brýlí, horkovzdušného balónu, batohu, Budulínka na lišším ohonu, holky Barunky a kluka Bena bubnujících na buben, brokolice, bábovky, barviček, broskve, brány, bumerangu a blesku, žáci foukali z bublifuku bubliny. Já jsem jim mezitím recitovala novou říkanku:

Bubli, bubli, bublina,

bubláníčko začíná.

Beruška si v bublifuku

namočila nos i ruku.

Expozice této hlásky je odlišná od předešlých a stejně tak i práce s ukazovátkem. Tuto hlásku nelze exponovat dlouze, proto se soustředíme na dostatečně dlouhou přípravu před expozicí. Je nutno se nadechnout, nafouknout tváře a prudce a krátce (výbušně) exponovat hlásku B. Žáci si foukáním bublin procvičovali ovládání dechu. Pak jsme přistoupili k pojmenovávání obrázků na tabuli, hledání dalších slov začínajících na B a k expozici hlásky B řízené pohybem ukazovátka. Ukázala jsem na písmeno a ukazovátka na něm držela, zatímco se žáci nadechli a nafoukli tváře. Ukazovátka jsem oddálila od písmene a vzápětí na něj ťukla. S ťuknutím žáci výbušně exponovali hlásku B bez přídavného tónu.

K obrázkům na dřevěném stojanu (Bára s balónkem, banány, bizon, bažant, beruška, brusle - klasické i kolečkové, boty, buben, brankář, bednář, Ben s baterkou, brambory) žáci připojili odpovídající tvary písmene B. Bizona sice nepoznali, ale našli jsme si ho v encyklopedii a krátce jsme si o něm povídali. Povolání bednáře si uvědomili, až když jsem jim zazpívala kousek nápěvu písničky A já pořád kdo to je. Protože písničku znali z mateřské školky, společně jsme si ji všichni zazpívali.

Do Duhového deníku si žáci kromě obvyklé omalovánky s písmeny,

rozstříhaných písmen a říkanky s podtrženými tvary písmene B vlepili list s další omalovánkou a vynechanými částmi tiskacích i psacích tvarů písmene B (příloha 5). Žáci obtahovali písmena celá (ne pouze chybějící části).

Procvičování nového písmene probíhalo prostřednictvím písmenkového pexesa, mariáše, hledání písmenek ve třídě, obtahování „děravých“ písmen, vylepování písmen kousky barevného papíru a vlněnou přízí a prostřednictvím diktátů na plastových destičkách. Nově také našli žáci na spodní části dřevěného stojanu všechny tvary písmen O, S a B v různých polohách, které bylo třeba srovnat do správné polohy („Skřítek Neposeda nám pokácel a přeházel písmenka, kterým se to určitě nelíbí. Pomůžete jim?“) Písmenka jsme si potom s pomocí ukazovátka pěkně nahlas přečetli. Později jsme postup obrátili. Nejprve žáci četli převrácená písmena a teprve potom je narovnávali do správné polohy.

Další hru si žáci zahráli s kartičkami s jednotlivými tvary všech prozatím probraných písmen. Kartičky drželi složené na sobě písmenky dospod a střídavě je odhazovali na hromádku písmenky nahoru. Přitom vždy řekli příslušnou hlásku. Pokud některý z nich chyboval, udělal pět dřepů. Hru jsme pojmenovali „přebíjená“.

Při výtvarné výchově malovali žáci barevné bubliny.

„U“ jako uši

Do třídy jsem vstoupila s kočičíma ušima na hlavě. Žáci se tím samozřejmě dobře bavili. Na tabuli měli před sebou čtyři tvary písmene U a obrázky: učebnice, uzenina, udice, upír a ufňukaná Uršula (postava z knihy a filmu Harry Potter a tajemná komnata). Na dřevěný stojan jsem umístila obrázky úhoře, učitele, ulice, uklízečky, ucha, úst, úsměvu, umyvadla a uhlí. Žáci vzápětí hlásili, že se budeme učit nové písmenko U. Proto jsem si vzala ukazovátko a zkoušeli jsme „naříkat“ jako ufňukaná Uršula (úúúúú), prošli jsme si obrázky s písmenky na tabuli a zkoušela jsem je plést, což se mi nepovedlo. K obrázkům na dřevěném stojanu žáci přidali příslušné tvary písmene U a pak se pustili do vystříhování myších uší. Každý žák si vyráběl svoje vlastní. Přidali jsme kloboukovou gumičku, nasadili si uši na hlavu, do rukou si vzali

plastový kroužek jako volant a mohli vyrazit na okruh kolem třídy, přičemž zatáčky vybírali za hlasitého volání „úúúúúú“.

Uhánějí super myši

v super autu Micubiši.

Uši vlají do všech stran,

fouká do nich uragán.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene U
- rozstříhaná písmenka
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání písmenU)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování

Aktivita:

- „čtení“ obrázků z tabule a dřevěného stojanu
- čtení písmen podle ukazovátka
- přiřazení písmen k obrázkům na dřevěném stojanu
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene U (A3 na pověšení na zeď)
- diktát jednotlivých písmen na plastových destičkách (+čtení)
- písmenkové pexeso (OSBUALM)
- Dětský mariáš

- písmenková „přebíjená“
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- narovnávání převrácených písmen a jejich čtení.

Žáci se říkanku rychle naučili zpaměti a rozhodli se, že ji společně přednesou dětem ve vedlejší třídě a v mateřské škole, kam sami ještě před rokem chodili. Nasadili si uši, do rukou vzali volanty a vyrazili. Jejich krátké vystoupení se ostatním dětem moc líbilo a Honzík, Kája a Kuba z toho měli upřímnou radost.

Ve výtvarné výchově žáci malovali vodovými barvami usměvavé úsměvy.

„A“ jako angličtina

Děti ve třídě přivítala na tabuli nakreslená anténa, angrešt, abeceda, akvárium, anděl, mapa světa, na které byly zvýrazněny Afrika, Asie, Austrálie, Amerika, Antarktida a Anglie spolu se čtyřmi tvary písmene A, na dřevěném stojanu pak Ada na vozíku, Adélka, antilopa, ananas, astronom, automechanik, andulka, auto, autobus a anglická vlajka a také anglické písničky z magnetofonu.

Několik písniček jsme si poslechli, a pak jsem se dětí zeptala, jestli rozumí slovům. Děti přiznaly, že ne. Proto jsem jim napověděla novou říkankou.

Auto jede do Anglie,

jakpak se tam asi žije?

Anglický pán cestu celou

místo ahoj říká helou.

Podle říkanky děti poznaly, že písničky jsou zpívané anglicky. Řekla jsem jim, že ve třetí třídě se začnou taky učit anglicky, ale že určitě pár anglických slovíček znají. Třeba computer (kompjútér), playstation (plejstejšn), comics (komiks), Family Frost (femili frost) jsou anglická slova. To je překvapilo. Pak jsme si povídali o Anglii, ukazovali jsme si ji na mapě a prohlíželi jsme si obrázky a fotografie z Londýna a dalších míst v Anglii. Protože se anglické písničky i povídání o Anglii žákům líbilo, s chutí se naučili další anglické slovíčko: hello (helou). V následujících dnech se při každém setkání vehementně zdravili: „Helou“.

Na hodinu výtvarné výchovy si žáci přinesli autíčka a kreslili svoje nejoblíbenější.

O přestávkách pořádali automobilové závody.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene A
- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání písmen A)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování.

Aktivity:

- „čtení“ obrázků z tabule a dřevěného stojanu
- čtení písmen podle ukazovátka
- přiřazování písmen k obrázkům na dřevěném stojanu
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene A
- diktát jednotlivých písmen na plastových destičkách (+čtení)
- písmenkové pexeso (OSBUALME)

- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená“
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- narovnávání převrácených písmen a jejich čtení

Nově jsem žákům rozmístila na koberec různé obrázky a ti k nim přiřazovali počáteční písmena (OSBUA). Obdobný úkol dostali jako samostatnou práci do Duhového deníku. Tím jsem si ověřila, že děti správně rozpoznávají jednotlivá písmena a umí analyzovat počáteční písmeno slova.

Další novou aktivitou se stalo rozlišování dvou podobných Písmenek, smíchaných ve větším počtu a v různých polohách na pracovním listu („rozsypaná písmenka“). Na jednom pracovním listu byla namíchaná malá psací A a malá psací O, na druhém velká psací A a velká psací O. Jednou barvou zakroužkovali žáci jedno písmenko, jinou barvou druhé písmenko. Tuto činnost zvládli bez problémů.

3.2.2. 2.FÁZE - PRVNÍ STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA DVOU PÍSMEN (HLÁSEK)

5.školní týden (začátek října)

Když jsem si ověřila, že žáci přesně analyzují jednotlivá probraná písmena (OSBUA), mohla jsem přistoupit k první syntéze dvou hlásek. Správně zvládnutá první syntéza je základem pro osvojení bezchybné techniky čtení. Proto je třeba věnovat tomuto období maximální pozornost. Důležité je, aby obě spojované hlásky byly exponovány nahlas a dlouze při správné práci s dechem.

Jako výbornou pomůcku pro zvládnutí tohoto kroku jsem využila dvě kostky

s písmeny (příloha 6). Tyto kostky o velikosti 9x9x9 cm jsou vyrobeny z tvrdého kartonu. Na jedné kostce jsou malé tiskací souhlásky (s, l, m, j, p) a na druhé malé tiskací samohlásky (a, e, i, o, u, y). Nejprve jsme začali se spojováním **s+o**. Před sebou jsem držela písmenko **s** a žáci po analýze písmenka začali syčet. Druhou ruku jsem oddálila od těla s viditelným písmenkem **o**, které jsem pomalu přibližovala k písmenku **s**. Žáci nepřetržitě syčeli (a já s nimi), ale přitom již očima sledovali a „načítali“ písmenko **o**. Když se druhá kostka dotkne první, žáci mají bez odsazení (vázaně) začít volat dlouze **o (sssssoóóó)** (příloha 7). Musím přiznat, že napoprvé udělali všichni pauzu, než se jim podařilo přejít na volání **óóó**. Stačilo ale, abych jim to několikrát předvedla sama, několikrát jsme si to vyzkoušeli společně a už věděli, jak na to. Jenom Honzíkoví to opět trvalo trochu déle. Zatímco Kuba s Kájou hráli pexeso, procvičovala jsem s Honzíkem hlasité spojování prvních dvou hlásek (sssssoóóó).

Po správném zvládnutí syntézy **SO**, jsme mohli pokračovat ve spojování dalších hlásek **SU**, **SA**. Když si žáci procvičili práci s hlasem při spojování u jednotlivých dvojic hlásek, mohla jsem přistoupit ke střídání samohlásek. Vzala jsem kostičky a k písmenku **s** připojovala v různém pořadí **o**, **u**, **a**. Žáci se museli skutečně soustředit, protože dopředu netušili, kterou samohlásku vyberu. Zprvu četli žáci společně, později každý zvlášť.

Nově osvojenou dovednost jsme procvičili na plastových destičkách (příloha 6). Žáci vytvářeli dvojice hlásek podle mého diktátu. Potom četli to, co sami vytvořili, a odhalovali svoje vlastní chyby. Po zvládnutí tohoto kroku jsme dospěli k záměně samohlásky. „Nechci, aby na destičce bylo ssssoóóóó“ (Žáci vyhledali na své destičce dvojici **SO**.) „Chci, aby tam bylo ssssuúúúúú“ (Žáci sundali **O** a hledali požadované písmeno - **U**, které umístili na správné místo. Během celé operace jsem dětem neustále opakovala, co po nich chci.

„L" jako list

Léto letí pryč,

podzim si vzal klíč.

Lekníný se polekaly,

zavřely se a hned spaly.

Žáci dostali za úkol přinést do školy listy různých stromů. Jejich sbírka nakonec obsahovala listy dubu, buku, lípy, javoru, břízy, olše, osiky, jeřábu a jírovce. Společně jsme určili názvy jednotlivých stromů. Vybrala jsem list lípy a zarecitovala jsem jim říkanku. Podle této nápovědy žáci poznali, že se učíme nové písmenko.

Otevřela jsem tabuli, na které byl nakreslený lev, luk, letadlo, lízátko, lampa, lastura, lanovka, srdce (láska) mezi Lenkou a Lumírem, lyže, loutka a loď spolu se čtyřmi tvary písmene L. Na dřevěném stojanu našly děti barevné obrázky lišky, láhve, listonoše, lustru, lupiče, lopaty, Libora s lodí, lékařky a Lindy, která líže zmrzlinu.

Nejprve bylo třeba procvičit správnou výslovnost hlásky L. Špička jazyka je opřená o horní patro, rty mírně pootevřené. Při správné výslovnosti se jazyk dostává do spodní polohy. Když jsem ukázala ukazovátkem na písmeno L, nasadili žáci špičku jazyka na horní patro a hlásku ozvučili. Při oddálení ukazovátka dokončili vyslovení hlásky pohybem jazyka směrem dolů na spodní patro. Nikdo z nich neměl problém se správnou výslovností.

Při spojování L se samohláskou dochází ke snadnějšímu napojení hlásek než u hlásky S (samohlásky jsou tóny, hláska L je tón, hláska S je zvuk). S tím ovšem souvisí ztížená sluchová analýza jednotlivých hlásek ve dvojicích LO,LU,LA, proto je třeba věnovat dostatečný čas procvičování těchto dvojic na plastových destičkách, a to zejména cílenou záměnou samohlásek. Při diktátu a následné cílené záměně učitel přesně vidí, jak žáci dokážou analyzovat jednotlivé hlásky dvojic. Stále je nutno dbát na dostatečně dlouhou expozici obou hlásek ve dvojici (llllllóóóó).

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene L
- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen L)

- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování.

Aktivita:

- „čtení" obrázků
- čtení písmen podle ukazovátka
- přiřazování písmen k obrázkům
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene L
- písmenkové pexeso (OSBUALMEI)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená"
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- rozsypaná písmenka (l - b, L - Y)
- čtení převrácených písmen a jejich narovnávání
- spojování dvou hlásek LO, LU, LA pomocí kostek
- čtení slabik z tabule (tiskací i psací)
- diktát na plastových destičkách LO, LU, LA , SO, SU, SA se záměnou samohlásky (+čtení)

Část nasbíraných listů jsme použili v hodině výtvarné výchovy k jejich barvení a obtiskování, část jsme dali vylisovat k pozdějšímu využití v prvouce a výzdobě třídy.

M" jako moře

Na tabuli děti přivítal nakreslený měsíc, mrkev, myš, medvěd, makovice, jednoduché příklady z matematiky, mrak, meloun, Marek a Maruška a čtyři tvary písmene M, na dřevěném stojanu mamut, mrož, malíř pokojů, malíř - umělec, maminka s miminkem, Míša, Markéta, metr, motorka a most.

V zadní části třídy jsem rozprostřela zhruba do kruhu lehkou modrou látku, pod kterou jsem schovala různě tvarované mušle, mořského koníka, mořskou hvězdicu a láhev s mořskou vodou. Posadili jsme se s dětmi kolem látky. Zeptala jsem se jich, co jim to připomíná. Všichni se shodli na tom, že je to voda. Pustila jsem z magnetofonu relaxační hudbu s mořským příbojem a navrhla jsem dětem, že bychom se mohli „potopit“ a prozkoumat, co je pod „vodou“. S nadšeným souhlasem a zvědavostí nadzvedli látku a schovali se pod ni. Ocitli jsme se v namodralém světě a děti poznaly, že je to moře. Podávali jsme si a prohlíželi jsme vše, co jsme našli na zemi. Povídali jsme si o moři a děti ochutnaly mořskou vodu, kterou přirovnaly k ošklivě přesolené polévce. Z „moře“ se jim vůbec nechtělo.

K nové říkance jsem využila obrázky nakreslené na tabuli (malý mráček, makovice, velký mrak).

Malý modrý mráček

mlsal, mlsal máček,

mlsal, mlsal mák,

vyrostl z něj mrak.

Procvičili jsme správnou výslovnost hlásky M a její dlouhou expozici podle ukazovátka. Žáci sevrou rty a ozvučí hlásku. Po oddálení ukazovátka pootevřou rty a tím dokončí vyslovení hlásky M.

Syntéza hlásky M se samohláskou je snadná vzhledem k tomu, že hláska M je také tón. Těžší je opět analýza jednotlivých hlásek ve dvojici. Proto je stále kladen důraz na dlouhou expozici obou hlásek (mmmmóóóó). Nezastupitelnou roli v této fázi

má práce na destičkách s cílenou záměnou samohlásky.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene M
- slepování rozstříhaných písmen
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen M)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování

Aktivita:

- „čtení“ obrázků
- čtení písmen podle ukazovátka
- přiřazování písmen k obrázkům
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene M
- písmenkové pexeso (OSBUALMEIT)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená“
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- „rozsypaná písmenka“ */MY- MY,*
- narovnávání převrácených písmen (tiskacích i psacích) a jejich čtení
- spojování dvou hlásek MO, MU, MA (s dlouhou expozicí obou) pomocí kostek

- čtení slabik z tabule (tiskací i psací)
- diktát dvojic MO, MU, MA (a již probraných) s cílenou záměnou samohlásky
- na plastových destičkách (+čtení).

Poprvé žáci vyzkoušeli přiřazování počátečních slabik k obrázkům (MA - makovice, MU - muchomůrka, MO - motýl, SA -sanitka, SU - sud, SO -sova, LA - lampa, LU - luk, LO - loď).

Při výtvarné výchově děti malovaly temperovými barvami moře. Různé odstíny modré a zelené barvy děti ještě za mokra prosypávaly solí. Po zaschnutí barev nalepovaly obrázky mořských živočichů.

„E" jako encyklopedie

Ementál, erb, elipsa, Eliška se čtyřmi tvary písmene E na tabuli, emu, elektrická zásuvka, elektrárny (vodní, tepelná, větrná), elektrikář, Evička, Eda, Egypt (pyramidy, vlajka) a Eskymák na dřevěném stojanu - obrázky napověděly dětem další písmenko.

Na koberec ve třídě jsem položila asi deset různých encyklopedií. Zeptala jsem se dětí, proč tam asi knížky jsou. Prý v nich budeme hledat něco na E. Vysvětlila jsem jim pojem encyklopedie a nechala jsem žáky, aby si mohli všechny prohlédnout. Pak jsme skutečně hledali (v Žáčkově encyklopedii pro žáčky), co všechno začíná na E. V jedné z encyklopedií jsem nalistovala stránky týkající se Starého Egypta. Žáci se po shlédnutí obrázků sami rozpovídali o faraónovi, o mumiích, o pyramidách, které viděli ve filmu. Na globu jsme si ukázali, kde Egypt leží. Ukazovala jsem jim obrázkové písmo, které Egypťané používali. Každý ze žáků zkoušel pomocí jednoduchých obrázkových symbolů zapsat krátkou zprávu a ostatní ji potom luštili. Povídali jsme o tom, jak si lidé posílali zprávy dříve a jak je posílají dnes. Se současností neměli problém - pošta, e-mail, SMS.

Ene, bene, esemeska

od Evičky přišla dneska.

Neví, jestli jeseter

cestuje rád na sever.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene E
- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmene E)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování

Aktivity:

- „čtení" obrázků
- čtení písmen podle ukazovátka (dlouhá expozice hlásek)
- přiřazování počátečních písmen k obrázkům
- přiřazování počátečních slabik k obrázkům (SE-sedmička, LE-letadlo, ME-medvěd)
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene E
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITP)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená"
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy

- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- „rozsypaná písmenka" (a - e) (příloha 8), (j y *l*)
- čtení převrácených písmen a jejich narovnávání
- spojování dvou hlásek SE, LE, ME a již probraných (s dlouhou expozicí obou) pomocí kostek
- čtení slabik z tabule (tiskací i psací)
- diktát slabik na plastových destičkách s cílenou záměnou samohlásky (+čtení).

Poprvé si žáci vyzkoušeli diktát na plastových destičkách s cílenou záměnou první hlásky (souhlásky) při dlouhé expozici obou hlásek. („Nechci, aby tam bylo llllllééééé" - žáci vyhledají příslušnou dvojici a soustředí na ni svou pozornost. „Chci, aby tam bylo mmmmmééééé" - žáci si musí rozmyslet, které písmenko mají vyměnit.) Zpočátku se stávalo, že žáci příliš chvátali, a než jsem stačila vyslovit pozměněnou slabiku, už drželi v ruce samohlásku. Chvilí trvalo, než si zvykli na to, že musí počkat a správně zanalyzovat, na které pozici má dojít k záměně čeho za co. Po krátkém tréninku jsem mohla s žáky začít procvičovat záměnu hlásky na první i druhé pozici ve slabice.

Ve výtvarné výchově žáci vytvářeli svůj vlastní erb. Mohli ho nakreslit nebo vytvořit koláž z obrázků vystříhaných z různých časopisů, z textilu, atd. Ačkoli měli více možností, všichni nakonec svůj erb kreslili.

„I" jako Indián

Na koberci jsme se posadili kolem zapálené svíčky, z magnetofonu jsem pustila indiánskou hudbu a pustila jsem se do čtení indiánského (siouxského a dakotského) mýtu o stvoření světa z knihy Vyprávění severoamerických indiánů. Děti tiše poslouchali. Potom jsem zesílila hudbu. Když zazněla indiánská píseň přivolávání deště, vstali jsme a pohybovali jsme se v kruhu do rytmu hudby jako indiáni kolem ohně. Pak jsme znovu usedli a začali jsme si o Indiánech vyprávět. Opět jsme využili encyklopedii

(fotografie a obrázky).

Na tabuli našli žáci Indiána, iglú, injekci, inkoust, Ivu, Ivana, čtyři tvary písmene I a na dřevěném stojanu Indiána, indickou dívku, mapu, vlajku a obrázek Indie, ibišek, instalatéra a značku informací. Některé obrázky určili okamžitě, s několika jsem jim pomohla (indická dívka, Indie, ibišek, instalatér, informace). Indii jsem vybrala pro její spojitost (přes Kryštofa Kolumba) s americkými Indiány.

Indián je prima kluk,

vidíš jeho šíp a luk?

Jezdí rychle na koni.

Dohoní ho bizoni?

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene I
- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen I)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování
- přiřazování prvních slabik k obrázkům (Sl-sirky, Ll-list, Ml-miminko + předchozí).

Aktivita:

- „čtení" obrázků
- čtení písmen podle ukazovátka
- přiřazování písmen k obrázkům na dřevěném stojanu
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene I

- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPY)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená“
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- „rozsypaná písmenka“ (1 -1)
- čtení převrácených písmen a jejich narovnávání (příloha 9)
- spojování dvou hlásek SI, LI,MI a již probraných (s dlouhou expozicí obou)
- pomocí kostek
- čtení slabik z tabule (tiskací i psací)
- diktát slabik na plastových destičkách s cílenou záměnou první nebo druhé hlásky (+čtení)

Také hodina výtvarné výchovy se nesla v indiánském duchu. Žáci vyráběli indiánské čelenky z barevného papíru s dokreslovanými vzory.

„T“ jako tangram

Žáci si sedm dřevěných geometrických tvarů připravených na lavici zvědavě prohlíželi. Pojmenovali správně čtverec a trojúhelníky, jenom kosočtverci říkali diamant. Vysvětlila jsem jim, že se jedná o hlavolam a ze všech tvarů jde složit spousta obrázků. Podala jsem žákům čtvrtku s obrysy jednoduchých obrázků. Když to zvládli, dostali čtvrtku s obrysy velkého a malého tiskacího T. Společnými silami tento úkol úspěšně zvládli. I když jsme od tangramů přešli k dalším činnostem, nechala jsem dvě sady tangramů spolu s několika předkreslenými obrysy ve třídě, aby se žáci mohli

eventuelně věnovat skládání o přestávkách. Byla jsem sama překvapená, že toho pár dní využívali.

Na tabuli byl nakreslený telefon, tužka, taška, tele, tulipán, Tereza, Tomáš a továrna a čtyři tvary písmene T. T patří stejně jako již probrané B mezi výbuchové (tlačené) hlásky. Expozice této hlásky nespočívá v jejím vlastním prodloužení, ale v prodloužení přípravné fáze. (Učitel ukáže na písmeno T, žáci se nadechnou, připraví ústa na hlásku T a s ťuknutím ukazovátko ji prudce a krátce vysloví.) Žáci procvičovali čtení T střídavě s obrázky na tabuli. Jednotlivá písmenka (čtyři tvary) T přiřadili k barevným obrázkům na dřevěném stojanu, mezi kterými byl tygr, trumpetka, trpaslík, tapetař Tim, tenista Tomáš, tanečnice Tereza, traktor a třešně. Následovalo „čtení“ obrázků a s nimi spojených písmen T.

Zaměřila jsem pozornost žáků na tanečnici Terezu a zeptala jsem se jich, zda se jim líbí tanec (všichni odpověděli ano) a jestli je baví tancovat (ne - všichni jsou to kluci). Hovořili jsme o různých druzích tance a také o tom, jestli může tancovat třeba zvíře. Zde si vzpomněli na cirkus a tančící medvědy, koně a psy. Když jsem se zeptala, zda by mohlo tančit ještě něco jiného, nevěděli. Dala jsem jim příklad - květiny na louce tančí ve větru. S tím souhlasili, a tak jsem jim dala prostor, aby mohli vymýšlet sami. Během chvilky jsem se dozvěděla, že déšť tančí na silnici, sníh tančí ve vzduchu a voda tančí ve sklenici. Byla jsem ráda, že pochopili, že tanec souvisí s pohybem i u neživých věcí. Tím jsem uvedla naši další říkanku.

Táto, táto, koukej na to,
na řece se třpytí zlato.
To jen voda, vítr, slunce
tančí spolu v každé vlnce.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene T

- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen T)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování.

Aktivita:

- „čtení" obrázků
- čtení písmen podle ukazovátka
- přiřazování písmen k obrázkům
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene T
- písmenkové pexeso (OSBUALME1TPYJ)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená"
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- čtení převrácených písmen a jejich narovnávání
- spojování dvou hlásek (s dlouhou expozicí obou) pomocí kostek (S+,L+,M+)
- čtení slabik z tabule (tiskací i psací) S+,L+, M+
- diktát slabik na plastových destičkách s cílenou záměnou první nebo druhé hlásky (+čtení)

Písmeno T ani písmeno B jsme zatím nespojovali se samohláskami. Jejich šatkou expozici využijeme ke zkracování samohlásky až při syntéze tří hlásek v rámci Principu jednoslabičnosti.

3.2.3. 3.FÁZE - DRUHÝ STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA TŘÍ PÍSMEN (HLÁSEK)

10.školní týden - začátek listopadu

Poprvé si žáci vyzkoušeli syntézu tří hlásek ~~při zachování dlouhé expozice všech tří~~. Nejlépe se mi zpočátku osvědčila metoda psaní psacích tříhláskových slabik na tabuli při jejich současném čtení. Skupinu tří písmen, kterou jsem pomalu psala, žáci s dlouhou expozicí vázaně četli.

1) Zvuk-tón-zvuk: např.: SOS „sssssoooooossss“

2) tón-tón-zvuk: např.: LOS „llllloooooossss“

3) zvuk-tón-tón: např.: SOL „sssssoooooolllll“

4) tón-tón-tón: např.: LOL „llllloooooolllll“

V této fázi už žáci hledají v ý z n a m jednoslabičných slov.

Při diktátu na plastových destičkách byl postup stejný jako u diktátu dvojháskových skupin. Po dostatečném procvičení jsme mohli pokročit k cílené záměně jednotlivých hlásek.

Dodrželi jsme osvědčený postup a začali jsme nejprve záměnou první hlásky. („Nechci, aby tam bylo ssssoooooosssss, chci, aby tam bylo llllloooooosssss“.)

Později jsme pokročili V po^{slední} hláskv- („Nechci, aby tam bylo lllleeeeemmmmm, chci, aby tam bylo lllleeeeesssss.“)

Záměnu druhé hláskv (samohlásky) jsme nechali až naposledy, protože je nejobtížnější. („Nechci, aby tam bylo lllleeeeesssss, chci, aby tam bylo llllloooooosssss.“)

Po důkladném procvičení jednoho kroku jsme vždy přistoupili k dalšímu.

Připravila jsem pracovnU1^ ze kterého jsme nejprve společně četli a následně žáci spojovali vždy stejnou barvou různé formy stejného slova - velká tiskací - malá tiskací - psací (příloha 10).

P" jako pohádka

Připravila jsem dětem na talířek malé perníčky s překvapením. Uvnitř každého perníčku byl barevný papírek se slovem vyjadřujícím něco potřebného pro život. Děti perníček snědly, papírky položily na hromádku a starší děti přečetly slova : pravda, pomoc, pohlazení, práce, příroda, poctivost, poslušnost, pramen, paměť, písnička a pohádka. Děti poznaly, že mezi nás přichází nové písmenko. Diskutovali jsme o jednotlivých slovech, zazpívali jsme si písničku (Prší, prší, jen se leje) a na závěr jsem dětem přečetla pohádku Boženy Němcové Potrestaná pýcha.

Na tabuli jsem nakreslila pavouka, papouška, pařez, pilu rámovku, pusu, prase, pivo a psa a opět čtyři tvary písmene P. Na dřevěný stojan jsem připravila barevné obrázky pampelišky, peněz, postele, pilotky Petry, palmy, počítače a obrázek Prahy a Paříže (příloha 11). Dále žáci vymýšleli další slova začínající na P: papír, pračlověk, ponožka, pero, polévka, plavání, pistole, prapor, pedál, podzim. Právě podzim jsem využila k uvedení nové říkanky.

Paraplíčka z pampelišky

pomaličku plachtí z výšky.

Pod peřinkou paní zima

jím pak uspávaný zpívá.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene P
- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen P)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování.

Aktivita:

- „čtení" obrázků
- čtení písmen podle ukazovátka (stejně jako písmena B a T)
- přiřazování písmen k obrázkům
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene P
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJN)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená"
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- „rozsypaná písmenka" (b - p), (\$ — (PJ
- čtení převrácených písmen a jejich narovnávání
- čtení třípísmenkových jednoslabičných slov (tiskací i psací) s dodržáním dlouhé
- expozice všech hlásek
- diktát třípísmenkových jednoslabičných slov na plastových destičkách s cílenou záměnou hlásek na jednotlivých pozicích (+čtení).
- pracovní list se stejnými slovy ve třech formách (čtení, spojování) (příloha 12)

Další důležitou fází bylo zařazení výbuchových (tlačených) hlásek B, T, P na
ířípísmenkovvch jednoslabičných skupin (slov). Díky dostatečně dlouhé
Pnpravě výbuchové hlásky před jejím skutečným vyslovením, může oko přejít na druhé

písmeno (samohlásku) a přes něj na poslední písmeno (souhlásku umožňující dlouhou expozici). Tímto způsobem dochází k přirozenému zkrácení samohlásky. Také tento krok jsme začali procvičovat jako synchronizovanou činnost psaní na tabuli a čtení. Žáci se ale řídili odlišnými instrukcemi. Připravit ústa na první hlásku, načíst očima druhou hlásku a až při psaní posledního písmene nejprve výrazně a krátce vyslovit první hlásku (B, P, T) spolu s druhou hláskou (samohláskou) a dlouze exponovat až třetí hlásku (např.: bosssss). Při čtení dopředu předepsaných třípísměnkových jednoslabičných skupin se žáci opět řídí pohybem ukazovátko. Ukázala jsem na první písmeno, žáci se nadechli a připravili ústa ke správné výslovnosti hlásky a již očima předčítali druhé písmeno. Ťukla jsem znovu na první písmeno a obloukem jsem přeskočila na poslední písmeno. Žáci opět výrazně a krátce vyslovili první hlásku spolu s druhou hláskou a rychle přešli na poslední hlásku, kterou exponovali dlouze.

Vzhledem k tomu, že žáci všechna probraná písmenka neustále procvičovali a zdokonalovali svoji techniku čtení, které se postupně zrychlovalo, nečinilo jim problémy zkrácení samohlásky nejen po výbuchové hlásce, ale i po ostatních souhláskách.

„Y" jako ypsilon

Ypsilon je tvrdé Y,

hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny.

Hynek chytá ryby, raky

hnědý, žlutý, černý taky.

Jako ypsilon tj. tvrdé Y jsem využila starý dřevěný prak velký cca 15cm. K němu do páru jsem vystříhla z molitanu stejně velké měkké I. Žáci je poznávali po hmatu. Tyto pomůcky využijeme později při poznávání měkkých a tvrdých souhlásek.

Na tabuli jsem nakreslila yettiho, kterého si žáci vyhledali také v encyklopedii.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene Y
- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen Y)
- písmena s vynechanými částmi k obtahování
- vytrhávání yettiho z hnědého papíru, dokreslování, lepení

Aktivita:

- čtení převrácených písmen podle ukazovátka a jejich narovnávání
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene Y
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJND)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená“
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování písmen z barevného papíru a vlněné příze
- diktát třípísmenkových jednoslabičných slov s cílenou záměnou na jednotlivých pozicích (v jednom kroku, vždy jen jedna záměna) (+čtení).

Plastové destičky lze využít také při tzv. „běhacím diktátu“. Na stěnu (na skříň) jsem nalepila list, na kterém byla ve dvou sloupcích napsaná jednoslabičná slova. Žáci ^{m e l i} na lavicích plastové destičky s písmeny. Přiběhli k listu, přečetli si slovo (každý ^{s v}ym tempem), zapamatovali si ho, běželi k lavici, vytvořili ho z písmenek a pokračovali dál. Všichni dostali dostatek času. Potom četli po jednotlivých slovech, co

každý vytvořil. Pokud někdo udělal chybu, opravil šiji podle diktátu ostatních.

3.2.4. 4.FÁZE - TŘETÍ STUPEŇ SYNTÉZY - SYNTÉZA ČTYŘ PÍSMEN (HLÁSEK)

12.školní týden (druhá polovina listopadu)

Syntéza čtyř písmen (hlásek) znamená připojení dalšího písmene (samohlásky) k třípísmenkové skupině (souhláska-samohláska-souhláska) podle již probraných principů Splývavého čtení.

V prvním období jsme se soustředili na slova s krátkými samohláskami. Žáci procvičovali čtení tohoto typu slov čtením z tabule. Jejich vázanému čtení napomáhaly zejména psací varianty slov a sledování ukazovátkem. Nejprve jsme všechny čtyři hlásky exponovali dlouze s důrazem na poslední hlásku. Pečlivým procvičováním slov došlo postupně k přesunu přízvuku na první slabiku.

Nezastupitelnou úlohu při osvojování syntézy čtyř hlásek měla práce na plastových destičkách.

Další variantou vyhledávání a spojování stejných slov v jejich tiskacích (velká tiskací písmena) a psací formě je skládání čtverce složeného z šestnácti menších čtverců. Ty jsou rozděleny diagonálně na čtyři části. V každé části malého čtverce je jedno slovo. Bezchybné umístění stejných slov vedle sebe vede ke správnému složení velkého Čtverce. V průběhu práce si žáci sami kontrolují, zda jim obrazec vychází či nikoliv (příloha 13).

„J" jako jablko

Děti si sedly do kroužku a zavřely oči. Dala jsem jim ochutnat kousek jablka a zeptala jsem se, co to je. Všichni odpověděli správně. Pak jsme si povídali o jablíčkách. Dozvěděla jsem se, že jablka jsou žlutá, červená a zelená. Přinesla jsem několik různých odrůd a děti je ochutnávaly a porovnávaly. „A kdo mám rád jablíčka?" Kromě sebe

hned na druhém místě hlásili žáci ježka. Přesně to jsem očekávala. Celkem jednoduše žáci přišli na to, jak se jablko ocitne ježkovi na zádech. Horší už bylo vymyslet způsob, jak by si ježek jablko sundal. Žáci byli překvapeni, že ježek se jablky neživí, protože je hmyzožravec. Našli jsme si ježka a informace o něm v encyklopedii.

Na tabuli jsem dětem nakreslila jehlu, jablko, jupík, jetel a Jonáše a čtyři tvary písmene J. Pro žáky toto písmeno nebylo úplně nové, protože probíraná písmena už znali z písmenkového pexesa. V něm se seznamují snovými písmenky vždy v předstihu. Výslovnost J jsme již neprodlužovali. Žáci pojmenovali obrázky a ke každému připsali počáteční slabiku. Poté jsme obrátili pozornost k dřevěnému stojanu, kde byly umístěny obrázky Japonska (vlajka, mapa, písmo), jeřábu - stroje, jeřábu - stromu, jeřába - ptáka, javoru, Jupitera - planety, jelena, ježka, jahody, jaka a jara. Některé obrázky děti poznaly hned, s některými se právě seznámily. („Jak vysoko v horách, jak, hasí žízeň chytrý jak? Každé dítě to ví hned, chroupá zmrzlý sníh a led.") Od jakûjsme přešli k naší říkance.

Jinovatka jiskří jemně,

krajková je celá země.

Krajem jede zimní paní,

Jemný závoj vlaje za ní.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene J
- slepování rozstříhaných písmen
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmene J)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování.

Aktivity:

- „čtení" obrázků
- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene J
- čtení převrácených písmen a jejich narovnávání
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJNDK)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená"
- hledání písmenek ve třídě
- písmenkové dráhy
- vylepování vlastních písmen z barevného papíru a vlněné příze
- diktát dvouslabičných slov s krátkými samohláskami na plastových destičkách
- s cílenou záměnou jednotlivých hlásek (+čtení)
- vyhledávání stejných slov (velká tiskací - malá tiskací - psací)
- skládání slovního čtverce
- „běhací diktát".

Ve druhém období jsme se poprvé seznámili s dlouhou samohláskou.

V této fázi se žáci seznámili s rozdílem mezi krátkou a dlouhou samohláskou. Dlouhé expozice hlásek se postupným zrychlováním čtení zkracovaly. Proto jsem si opět Pomohla ukazovátkem. Ukazovátko je jako čárka nad samohláskou. Podle metodických pokynů jsem žákům připravila na tabuli slova s dlouhou samohláskou na konci. Tentokrát jsem ale ukazovátko nedržela přímo na samohlásce, ale po naznačení dvou obloučků pod slovem při současném hlasitém hromadném čtení jsem oddálila

ukazovátko a pomalu jsem přejela druhou rukou od jeho spodního konce k hornímu, přičemž žáci dlouhou samohlásku exponovali tak dlouho, dokud jsem se nedostala na konec ukazovátko. Dvojslabičná slova s dlouhými samohláskami na konci slov jsem žákům připravila také na pracovní list, ze kterého slova nejdříve četli a potom samostatně vyhledávali různé formy stejných slov.

„N" jako novinář

S dětmi jsme si zahráli na slepce. Měli poznávat jednotlivé předměty podle hmatu. Všechny předměty spojovalo stejné počáteční písmeno jejich názvu. Žáci vsedě v kruhu dostali postupně do ruky (gumového) netopýra, nůžky, (příborový neostrý) nůž, (plastového) nosorožce, a noviny. Zatím neměli nic říkat, jen se soustředit. Dala jsem jim také ochutnat nutelu. Na pokyn všichni společně vyslovili novou hlásku. Pak otevřeli oči a vyjmenovali to, co poznali: nutelu, nůž, nůžky, noviny, nosorožce. Jenom netopýra nepoznal nikdo. Prohlíželi si předměty, které předtím vnímali pouze hmatem a porovnávali nahlas svoje původní představy se skutečností. Potom jsme si vzali do ruky noviny a vyhledávali jsme v nich krátké titulky, které jsme společně četli. Několik titulků si rozstříhali a vytvářeli titulky nové. Také si zahráli na novináře. Půjčila jsem jim dětský mikrofon a zkoušeli dělat rozhovor. Jeden z nich byl vždy novinář a druhý se stylizoval do své oblíbené postavy (všichni si vybrali seriálovou postavu). Byla to zábava, ale přitom se žáci učili pokládat otázky a pohotově odpovídat.

Předvedla jsem dětem pantomimickou hru na housle. Žáci uhodli i to, že je to hudební nástroj. Postupně předváděli jednotlivé hudební nástroje a ostatní hádali. Nakonec si zahráli pexeso s hudebními nástroji. Stejnou hru jsme si zahráli s pracovním nářadím (pantomima, pexeso).

Na tabuli jsem napsala pouze čtyři tvary písmene N a žáci k nim nakreslili obrázky (netopýr, noha, nula a narozeninový dort). Na dřevěném stojanu žáci identifikovali nápoj, nektarinky, nůžky, Nikolu (dívku), nosorožce, náramek, náušnice, Nika (chlapce), novináře, nebe ve dne a nebe v noci a přidali k obrázkům příslušná písmena (jména dětí - velké písmeno)

Noční nebe nad námi

nosí šálu s hvězdami.

Noc nám nese krásný sen,

procitneš, je nový den.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene N
- slepování rozstříhaných písmen
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen N)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene N
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJNDKR)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená“
- písmenkové dráhy
- vylepování vlastních písmen z barevného papíru a vlněné příze
- čtení slov z tabule (tiskací i psací formy)
- pracovní list na čtení a spojování stejných slov (+opis) (příloha 14)
- „rozsypaná písmena“ (m - n, */TYL/-/tí/jsny-My, Tíb-TL*)
- diktát slov na plastových destičkách s cílenou záměnou jednotlivých

hlásek(+čtení)

- „běhací diktát“
- hromadné hlasité čtení slov, které jsem právě psala na tabuli (opakování).

Slova s dlouhou samohláskou uprostřed

Dlouhá expozice samohlásky uprostřed slova, popř. obou samohlásek, nečinila žákům potíže. Opět jsem zpočátku využila ukazovátka jako čárky a žáci příslušnou hlásku exponovali tak dlouho, dokud jsem nepřejela od konce ukazovátka na druhý při čtení slov z tabule.

V této fázi jsem vytvořila pracovní list, na kterém byla napsána slova ve dvou sloupcích a dvou formách (velkými tiskacími písmeny - malými tiskacími písmeny), přičemž vždy dvě slova byla stejná a pouze umístění čárky měnilo jejich význam (např.: MÍLA - MILÁ), (příloha 15)

3.2.5. 5.FÁZE - ČTENÍ ZE SLABIKÁŘE

Nadešla doba, kdy žáci poprvé otevřeli každý svůj vlastní Slabikář. Tato slavnostní chvíle nastala na začátku prosince ve 14.školním týdnu. Samozřejmě žáci dostali prostor, aby si nový Slabikář mohli dostatečně prohlédnout. Ještě ten den jsme začali společně číst. Během velmi krátké doby si žáci zvykli na intonaci jednotlivých slov ve větě a na čtení předložek s následujícími slovy. Vzhledem k tomu, že jsem četla s nimi, napodobovali to, co slyšeli ode mě. Protože jsme měli probraná písmenka až do str.26, postupovali jsme rychle dopředu. Při čtení ze Slabikáře jednoznačně převažovalo čtení hromadné. Protože jsem žáky při čtení často zastavovala a ptala se jich na právě přečtené skutečnosti, hned od počátku se naučili ukazovat si právě čtený text prstem, aby mohli bez hledání pokračovat.

(V tomto období jsme se s pátým ročníkem zabývali podnebnými pásy. Jak si s touto látkou poradil Kubík z prvního ročníku, je patrné na příloze 16).

Každé následující písmeno bylo probíráno zhruba jeden týden.

„D" jako „Dobry den"

Dobry den, dobry den,

zdravime se kazdy den.

Jeden zdravi druhého

s pranim vseho dobreho.

Pekne jsme se rano pozdravili a potom jsme si povidali o pozdravech, které žáci znají, kdy je který pozdrav vhodný a kdy ne.

Potom si děti sedly do kruhu, zavřely oči a hmatem poznávaly následující předměty: malou dýni, plastového draka, dudlík a dopis. Ochutnaly dýňová semínka a na klavír jsem zahrála tón D, takže kromě hmatu aktivovaly také chuť a sluch. Všechno si znovu děti prohlédly (ochutnaly, poslechly) při zapojení zraku.

Otevřela jsem obálku a přečetla jsem dětem dopis, který jim psal písmenkový král. (V dopise je chválil, jak pěkně čtou a píšou a nabádal je, aby se pěkně starali o svůj Slabikář i o další knížky, které budou číst.) Pak jsme společně napsali dopis písmenkovému králi. Děti diktovaly a já jsem psala. Přitom jsme si povídali o tom, co všechno musí v dopise být.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene D
- slepování rozstříhaných písmenek
- říkanka tištěná a psaná (vyhledávání a podtrhávání písmen D)
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování
- kresba písmenkového krále s dopisem.

Aktivity:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene D
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJNDKRV)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená“
- hledání písmen ve třídě
- „rozsypaná písmenka“ (b - d)
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách(+čtení), pět písmen ve slově
- čtení ze Slabikáře (str.23-26).
- pracovní listy se slovy

Novou zajímavou aktivitou se stalo vyhledávání slov v Žáčkově encyklopedii pro žáčky. Její výhodou je řazení slov podle abecedy (vždy více termínů od jednoho písmene), přičemž polovina abecedy, do které hledané písmeno spadá, je vytištěna na okraji každé stránky. Hledané písmeno je zvýrazněno barevným pozadím. Zároveň s touto činností se žáci seznamují s postavením písmene v abecedě, aniž by se ji zatím učili cíleně (příloha 17).

„K“ jako knížka

Děti se zavřenýma očima poznávaly hmatem kuličku, kostku, mořský korál, kruh, kladívko, knížku a korále z klokočí, čichem koření a kávu a poslechly si krátkou klavírní skladbu. Povídali jsme si o tom, co poznaly a pak to srovnávaly se skutečností ověřenou zrakem.

Vybrala jsem si knížku a povídali jsme si o historii knihy, o tom, kdo se podílí na jejím vzniku a vydání, a o knížkách pro děti. Zjistila jsem, že nikomu z mých žáčků doma rodiče nečtou.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene K
- slepování rozstříhaných písmenek
- omalovánka s vynechanými částmi písmen.

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene K
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJNDKRVZH)
- Dětský mariáš
- písmenková „přebíjená“
- hledání písmenek ve třídě
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), pět písmen ve slově
- čtení ze Slabikáře (str.35-37 + sloupečky s písmene K).

Další činnost, se kterou se zde žáci seznámili poprvé byla práce s krátkým textem. Každý z nich dostal text na papíře a společně jsme ho četli. Pak text žáci rozstříhali na jednotlivé věty a znovu skládali. Vyměnila jsem jim dvě věty a oni měli hledat jejich správné místo. Pak si vybrali jednu větu a tu jsem jim rozstříhala na

jednotlivá slova (předložky zůstaly s následujícím slovem). Žáci složili větu (zatím jen ze tří částí) a celý text si nalepili do Duhového deníku.

„R" jako „rrrrrrrr"

Žáci hmatem poznávali plastovou rybu, rukavici, plastového rytíře, ramínko, ochutnali rozinky a kousek rohlíku. Vše si opět ověřili zrakem. Pak jsme poslouchali písničku Jarka Nohavici „Metro pro krtky". Protože děti písničku znaly, společně jsme si ji zazpívali. V refrénu jsme si procvičili výslovnost hlásky R, která se správně tvoří rozkmitáním špičky jazyka na tvrdém patře za horními řezáky při otevřených ústech. Pak jsme si vyzkoušeli několik jazykolamů. (Strč prst skrz krk, atd.)

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene R
- slepování rozstříhaných písmen (každé rozstříhané na tři díly)
- omalovánka vynechanými Částmi písmen k obtahování
- text písničky „Metro pro krtky" (vyhledávání písmen), obrázek krtka (kreslení).

Aktivita:

společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene R

písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJNDKRVZHŠC)

Dětský mariáš

hledání písmenek ve třídě

„rozsypaná písmenka" *ÍHO-S-lP)*

práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky

- „běhací diktát"
- diktát na plastových destičkách (+čtení), šest písmen ve slově
- čtení ze Slabikáře (str.38-42).

„Běhací diktát" pozměnil a rozšířil procvičované dovednosti. Čtyři krátké věty napsané na papíře (psanou formou) a přilepené na skřini převedli žáci do velkých tiskacích písmen na plastových destičkách a zkontrolovaný text přepsali (psanou formou) do sešitu.

„V" jako veverka

Žáci hmatem poznávali vodu, vidličku, větvičku, plyšovou veverku, víčko, foukla jsem jim do vlasů jako vítr a přičichli k voňavce a vanilkovému cukru. Po zrakovém porovnání jsem jim přečetla úryvek z knížky Vyprávění o veverce Zrzečce. Našli jsme veverku v encyklopedii a povídali jsme si o ní.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene V
- slepování rozstříhaných písmenek
- omalovánka s vynechanými částmi písmen k obtahování
- text (Výlet).

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene V
- písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJNDKRVZHŠCČŽŘ)
- Dětský mariáš

- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), šest písmen ve slově
- práce s textem (čtení neúplného textu, doplnění chybějících částí písmen) (příloha 18)
- čtení ze Slabikáře (str.43-45).

„Z“ jako zub

V rámci prvouky a prevence jsme se zabývali programem Zdravé zuby.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene Z
- slepování rozstříhaných písmenek
- obtahování písmen s vynechanými částmi
- text -Zoo (příloha 19) + vypisování zvířat z textu, kresba zmije

Aktivity:

společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene Z

písmenkové pexeso (OSBUALMEITPYJNDKRVZHŠCČŽŘGFCh)

Dětský mariáš

rozsypaná písmenka“ (z - z, Z - Z)

práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky

- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), sedm písmen ve slově
- čtení ze Slabikáře (sloupečky slov - vymýšlení vět)
- práce s textem (čtení, pořadí vět, otázky).

„H“ jako hudba

Pouštěla jsem dětem různé druhy hudby (etnická hudba, gregoriánský chorál, klasická hudba, dechová hudba, moderní hudba). Na závěr si poslechli naši národní hymnu.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene H
- slepování rozstříhaných písmenek
- obtahování písmen s vynechanými částmi
- text + přepis části textu : Hou, hou, hou, sova houká tmou.

O kousek dál na doubku vrká spousta holoubků.

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene H
- písmenkové pexeso
- Dětský mariáš
- hledání písmenek ve třídě
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“

- diktát na plastových destičkách (+čtení), sedm písmen ve slově
- práce s textem (říkanka, procvičování paměti) +ou
- čtení ze Slabikáře (str.46-48).

„Š" jako šiška

Děti dostaly do rukou skutečnou smrkovou šišku, barevný obrázek šišky a kartičku se slovem ŠIŠKA. Děti měly za úkol přijít nato, jaký je mezi jednotlivými šíškami rozdíl. Zpočátku rozdíl neviděly, ale když jsem se jich zeptala, která z nich vyrostla venku na stromě, přišly na to. Stejným způsobem tentokrát bez zaváhání posuzovaly šroubovák.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene Š
- slepování rozstříhaných písmenek
- text -Pavouk Šrek (příloha 20)
- opis krátkého textu z tabule (Šrek je pavouk veliký, má rád muší knedlíky)
- kresba pavouka

Aktivity:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene Š
- písmenkové pexeso
- Dětský mariáš
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky

- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), delší slova
- práce s textem
- čtení ze Slabikáře (str.49-52).

„C“ jako cestování

Přinesla jsem do třídy několik různých turistických map, Cestovní knihu s fotografiemi a typy na výlety, pohlednice z různých míst České republiky a povídali jsme si o tom, kde všude byli, co se jim líbilo a kam by se rádi podívali. Všichni jsme se shodli na tom, že cestujeme rádi.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene C
- slepování rozstříhaných písmenek
- text - Sen (příloha 21), kresba k textu

Aktivity:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene C
- písmenkové pexeso
- Dětské mariáš
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení)

- práce s textem
- čtení ze Slabikáře (str.53-60).

Práci s textem (rozstříhání na jednotlivé věty, jejich opětné uspořádání, rozstříhání dvou vět na slova - uspořádání) jsem rozšířila o psanou formu textu s vynechanými slovy, které žáci vpisovali na příslušné místo (příloha 22).

„Č" jako Česká republika

Na úvod jsme si poslechli (a zazpívali) českou hymnu a potom jsme si povídali o symbolech ČR, o češtině, o historii našeho území, o praotci Čechovi a o Češích, kteří se něčím proslavili.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene Č
- slepování rozstříhaných písmenek
- text - Karneval (příloha 23), kresba k textu.

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene Č
- písmenkové pexeso
- Dětský mariáš
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát" (příloha 24)
- diktát na plastových destičkách (+čtení), delší slova
- práce s textem (čtení, pořadí vět, pořadí slov, vpisování vynechaných slov)

- čtení ze Slabikáře (str.71-80).

Po přečtení říkanek ve Slabikáři na str. 75 žáci vymýšleli a připisovali rýmy ke slovům, které jsem napsala na tabuli, (vrána - brána, strana, pampeliška - bílá myška, malá knížka, makovice - rukavice, bez čepice, stavebnice, stůl - sůl, půl, vůl, cesta - z těsta) Zkoušeli také vymýšlet krátké verše, u kterých se velmi bavili.

(Např.: Na zemi je stavebnice

a já nemám rukavice.)

„Z" jako živočich

Tématem živočichů byli žáci nadšeni. Hned začali povídat o tom, která zvířata se jim líbí a která ne. Ptala jsem se jich, proč se jim některé zvíře líbí a proč se jim jiné nelíbí. Hledání argumentů už nebylo tak jednoduché. A kteří živočichové začínají na Ž? Žralok, žížala, žirafa, žába, želva, žluna, žluva, živorodka. A kteří živočichové mají ve svém názvu písmeno Ž? Ježek, hlemýžď, užovka, mrož, nosorožec, hlavonožec, ježura.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene Ž
- slepování rozstříhaných písmenek
- text - Smutná žába (příloha 25), kresba k textu

Aktivity:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene Ž
- písmenkové pexeso
- Dětský mariáš

- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), delší slova
- práce s textem (říkanka) - procvičování paměti
- čtení ze Slabikáře (str.81 - 87).

Vzhledem k tomu, že textem byla tentokrát říkanka, zaměřila jsem se na procvičování paměti. Třikrát jsme si básničku přečetli společně, potom každý sám. Když si říkanku zakryli, četla jsem ji sama a vždy, když jsem vynechala slovo na konci verše, žáci ho doplnili. Posléze jsem přečetla jen první a každý lichý verš, žáci doplňovali všechny sudé. Nakonec přednesli říkanku celou zpaměti.

„Ř“ jako řeč

Na moji otázku, co je to řeč, žáci odpovídali, že řeč je to, jak mluvíme. Zavrtěla jsem hlavou a zeptala se jich, co to znamená. Všichni poznali, že to znamená „ne“. Od řeči jako mluvy jsme přešli na řeč těla a zkoušeli jsme řečí těla vyjadřovat různé pocity (radost, smutek, přemýšlení, bolest). Dotkli jsme se znakové řeči a řeči zvířat.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene „Ř.“
- slepování rozstříhaných písmenek
- text - Vrtulník (příloha 26), kresba k textu.

Aktivitty:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene Ř
- písmenkové pexeso

- Dětský mariáš
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), delší slova
- práce s textem (čtení, pořadí vět, pořadí slov, vpisování vynechaných slov)
- čtení ze Slabikáře (str.88-92).

„G“ jako glóbus

Každý ze žáků dostal do ruky glóbus. Povídali jsme si o pohybech Země, které žáci simulovali na glóbech. Zkoušeli si den a noc a střídání ročních období.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene G
- slepování rozstříhaných písmenek
- text - Magnet (příloha 27), kresba k textu.

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene G
- Dětský mariáš
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), delší slova
- práce s textem (čtení, pořadí vět, pořadí slov, vpisování chybějících slov)

- čtení ze Slabikáře (str.93-97)

Práci s textem jsem obohatila o psanou variantu bez diakritických znamének. Využili jsme textu ve Slabikáři (Řípa velká jako Říp) k jeho dramatizaci, při které si žáci upravili text a střídali se v různých rolích.

„F“ jako fotbal

Fotbal patří mezi sporty. Procházeli jsme společně encyklopedií sportů a o jednotlivých sportovních odvětvích jsme si povídali. Nejvíce žáky zajímal fotbal, a proto jsem vypůjčila v družině stolní fotbal, aby si ho mohli zahrát.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene F
- slepování rozstříhaných písmenek

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene F
- Dětský mariáš
- modelování psacích tvarů z plastelíny
- písmenkové dráhy
- hledání písmenek ve třídě
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát“
- diktát na plastových destičkách (+čtení), delší slova
- čtení ze Slabikáře (str.98 + sloupečky slov)

„Ch" jako chuť

Žáci ochutnali kousek hořké čokolády (99%), sladkou hrušku, kyselý citrón a slaný brambůrek. Napsali si na tabuli tyto čtyři chutě jako nadpisy a pod ně psali příslušné potraviny.

Duhový deník:

- omalovánka se čtyřmi tvary písmene Ch
- slepování rozstříhaných písmenek
- text - Brankář (příloha 28), kresba k textu

Aktivita:

- společná omalovánka se čtyřmi tvary písmene Ch
- Dětský mariáš
- práce s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky
- „běhací diktát"
- diktát na plastových destičkách (+čtení), delší slova
- práce s textem (pořadí vět, pořadí slov, doplňování vynechaných slov)
- čtení ze Slabikáře (str.99-101)

Zařadila jsem novou činnost při práci s textem - doplňování chybějících diakritických znamének (příloha 29).

Čtení skupin Di, Ti, Ni a Dě. Tě. Ně nečinilo žákům potíže. Stačilo jim vysvětlit, že I a Ě mají zvláštní moc, pomocí které dokážou trochu pozměnit písmenko před sebou.

V Žáčkově encyklopedii pro žáčky žáci vyhledávali slova s těmito skupinami a psali je na tabuli. Potom jsme slova společně četli a žáci vymýšleli věty s těmito slovy. Několik slov, která se jim nejvíce líbila, si zapsali do Duhového deníku.

Větší moc než I má Ě, protože umí změnit ještě další písmenka. Bě, Pě, Vě, Mě.

„Běželo pět věšáků městem,

proběhlo pěnovým těstem."

Opět žáci vyhledávali slova obsahující tyto skupiny, vypisovali je, četli jsme je společně a vytvářeli věty.

Také jsme pokračovali v práci s textem. Na textu - Čarodějnice (příloha 30) žáci procvičovali čtení, pořadí vět, pořadí slov ve větě, doplňování vynechaných slov do psaného textu a doplňování diakritických znamének.

Hlasité čtení ze Slabikáře probíhalo jako hromadné, přičemž rychlejší žáci se přizpůsobovali pomalejším. Při individuálním čtení četl každý žák vlastním tempem. Stále jsme se také vraceli k práci na destičce, na které žáci vytvářeli podle diktátu složitější slova. Při jejich čtení jsem žáky zpomalovala, aby vyslovili všechny hlásky tak, jak mají.

Poslední nová písmenka Ď, Ť, Ň si žáci také rychle a bez problémů osvojili. Vyhledávali jsme slova s těmito písmeny a některá z nich si žáci zapisovali do Duhového deníku. Důležitou roli kromě čtení ze Slabikáře zde opět hrála práce s textem - Kámen (příloha 31), s Žáčkovou encyklopedií pro žáčky a s plastovými destičkami.

Slabikář jsme slavnostně uzavřeli zpěvem naší národní hymny na konci dubna ve 35. školním týdnu.

Ve čtení jsme pokračovali v Mojí první čítance (Žáček, J., Zmatlíková, H., 1993, Alter). Žákům se nejvíce líbili dramatizace pohádek (O třech malých kůzlátkách, O koťátku, které zapomnělo mňoukat). Pohádky jsme nejprve četli. Snažila jsem se dětem ukázat, že je třeba vžít se do postavy. Protože byli od začátku zvyklí na hlasitý výrazný projev, nečinilo jim to velké problémy a velmi je to bavilo. Z této knihy jsem využila říkanku „Byl jeden domeček", kterou žáci uměli zpaměti. Několikrát jsem ji s různými obměnami přepsala. Žáci doplňovali vynechaná slova, doplňovali diakritická znaménka a nově oddělovali slova od sebe (příloha 32). Kontrolu jsme prováděli čtením.

Pro zpestření samostatné práce jsem žákům vytvořila zásobu pracovních listů (přílohy 33-37).

Na konci května za mnou přišli prvňáčci, že by chtěli začít číst opravdovou knížku, kterou na začátku listopadu četli třetíci. Byla to „Výprava za dinosaury“ z edice Magický domeček, autorka Mary Pope Osbornová, 2005, Fragment. Vzhledem k tomu, že je knížka psaná větším písmem, má asi 80 stran a obsahuje hodně ilustrací, vyšla jsem prvňáčkům vstříc a knížku jsme společně začali číst. Četli jsme hromadně i individuálně, přičemž nejlépe se mi osvědčilo čtení po větách v předem určeném pořadí. S textem jsme aktivně pracovali. Žáci vyhledávali v textu informace a prováděli si do Duhového deníku první zápisky. Také jsem jim vytvořila text (12 vět), se kterým pracovali jako s předchozími texty (pořadí vět, pořadí slov ve větě, vpisování vynechaných slov, doplňování diakritických znamének) (příloha 38). Knihu jsme stihli přečíst do konce školního roku a žákům bylo líto, že další příběhy Kuby a Aničky budou pokračovat až v září. (Tato edice obsahuje celkem osm knih).

Závěr

Na konci školního roku 2006/2007 jsem mohla srovnávat čtecí výkony mých prvňáčků se čtecími výkony třetňáků, kteří prošli analyticko-syntetickou metodou. Zatímco žáci třetího ročníku při čtení zadržovali, u složitějších slov se u nich objevovalo dvojité čtení, zaměňovali písmenka (a-e, b-d), nesprávně odhadovali konce slov, občas zaměňovali dlouhou a krátkou samohlásku, i přes čtení s chybami se snažili číst rychle, někteří nerespektovali znaménko na konci věty a občas jim unikl smysl přečteného, žáci prvního ročníku tyto problémy neměli.

Žáci prvního ročníku prožili deset měsíců v duchu metodiky SFUMATO® a na konci školního roku 2006/2007 všichni:

- 1) uměli číst nahlas (tato technika je založena na hlasitém projevu),
- 2) četli plynule (vázané napojování hlásek je základním rysem techniky Splývavého čtení),
- 3) četli bez tzv. dvojitého čtení (v metodických krocích není zakotven ani povolen zpětný pohyb očí, tato technika brání vzniku tzv. dvojitého čtení),
- 4) četli bez vynechávání písmen (znak přechází v přesné posloupnosti z písmene na písmeno),
- 5) četli bez zaměňování písmen (vytvořili si dokonalý obraz každého písmene),
- 6) četli i složitější slova bez problémů (pouze v některých případech zpomalili tempo),
- 7) rozlišovali krátké a dlouhé samohlásky (od začátku byli vedeni k dlouhé expozici samohlásky, která se postupně zkracovala, dlouhá expozice zůstala jen u dlouhé samohlásky),
- 8) si zvolili své vlastní tempo čtení (rychlost čtení je závislá na rychlosti zpracování CNS, při hromadném čtení se tempo řídilo nejpomalejším žákem),
- 9) četli se správnou intonací slov ve větě (technika Splývavého čtení od začátku pracuje s hlasem a intonací, kterou žáci naposlouchávají od učitele při hromadném čtení),
- 10) četli s porozuměním, aniž by se museli vracet k již přečtenému (čtení s porozuměním je založeno na zvládnutí techniky čtení -vytvořením

dynamického stereotypu, na znalosti pojmu, na správném zasazení pojmu do souvislostí a na vytváření vlastního postoje ke čtenému, což je cílem metodiky SFUMATO®),

11) vyslovovali při čtení správně všechny hlásky, čímž byla zvýrazněna krása jazyka (technika Splývavého čtení pracuje od začátku se správnou výslovností hlásek),

12) se těšili na hodiny čtení a měli ze čtení radost.

Metodika SFUMATO® (Splývavé čtení) se v praxi naší školy osvědčila a bude provázet všechny žáky prvních ročníků i v dalších letech.

Literatura a informační zdroje

Odborná literatura a informační zdroje

Vzhledem k tomu, že k tématu mé diplomové práce zatím neexistuje žádná odborná publikace, zpracovala jsem teoretickou část na základě metodických materiálů SFUMATO® (Splývavého čtení), které mi byly poskytnuty během seminářů a letní školy v roce 2006, a na základě konzultací s autorkou metodiky v průběhu letošního roku.

BEZDĚKOVÁ, J. *Učíme naše dítě mluvit*. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2008. ISBN 978-80-87156-02-5

KALHOUS, Z. OBST, O. (Eds.) *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X

KŘIVÁNEK, Z. WILDOVÁ, R. (Eds.) *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*. Praha, 1998. ISBN 80-86039-55-2

NAVRÁTILOVÁ, M. *Metodické materiály SFUMATO® (Splývavé čtení)*. 2006

POKORNÁ, V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-248-3

POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-151-7

PRŮCHA, i. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-047-X

Učební materiály použité ve výuce žáků 1. ročníku

KÁBELE, F. VIMR, L. *Brousek pro tvůj jazyček*. Praha: Albatros, 1961. ISBN 80-00-00205-1

KROBOT, M. *Učíme se abecedu*. Brno: Nová škola

SCHNEIDER, L. *Malujeme s abecedou*. Kladno: Delta

ŽÁČEK, J. *Žáčkova encyklopedie pro žáčky*. Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01088-7

ŽÁČEK, J. ZMATLÍKOVÁ, H. *Moje první čítanka*. Praha: Alter, 1993. ISBN 80-85775-20-4

ŽÁČEK, J. ZMATLÍKOVÁ, H. *Slabikář*. Praha: Alter, 1992. ISBN 80-85775-88-3

PŘÍLOHY:

PŘÍLOHA 1 - OMALOVÁNKA SE ČTYŘMI TVARY PÍSMENE

PŘÍLOHA 2: PÍSMENA VYLEPOVANÁ Z BAREVNÉHO PAPÍRU A VLNĚNÉ PŘÍZE

PŘÍLOHA 3: PÍSMENKOVÉ PEXESO, DĚTSKÝ MARIÁŠ

PŘÍLOHA 4: DIKTÁT JEDNOTLIVÝCH PÍSMEN (HLÁSEK) NA PLASTOVÝCH DESTIČKÁCH

PŘÍLOHA 5: OMALOVÁNKY S VYNECHANÝMI TVARY PÍSMEN

PŘÍLOHA 6: KOSTKY S PÍSMENY, DIKTÁT DVOJICE PÍSMEN (HLÁSEK) NA PLASTOVÝCH DESTIČKÁCH

PŘÍLOHA 7: 1.SYNTÉZA- SYNTÉZA DVOU HLÁSEK

PŘÍLOHA 8: „ROZSYPANÁ PÍSMENKA"

PŘÍLOHA 9: „PŘEVŘÁCENÁ PÍSMENKA"

PŘÍLOHA 10: SPOJOVÁNÍ STEJNÝCH SLOV

PŘÍLOHA 11: PÍSMENO P

PŘÍLOHA 12: SPOJOVÁNÍ STEJNÝCH SLOV

PŘÍLOHA 13: ČTVERCE SE SLOVY

PŘÍLOHA 14: SPOJOVÁNÍ SLOV A OPIS

PŘÍLOHA 15: VÝZNAM SLOVA PODLE ČÁRKY

PŘÍLOHA 16: PODNEBNÉ PÁSY (PŘÍRODOVĚDA 5.ROČNÍK) V PODÁNÍ ŽÁKA 1 .ROČNÍKU- ZAČÁTEK PROSINCE

PŘÍLOHA 17: ŽÁČKOVA ENCYKLOPEDIE PRO ŽÁČKY

PŘÍLOHA 18: ÚPLNÝ A NEÚPLNÝ TEXT

PŘÍLOHA 18: ÚPLNÝ A NEÚPLNÝ TEXT- POKRAČOVÁNÍ

PŘÍLOHA 19: ZOO

PŘÍLOHA 20: PAVOUK ŠREK

PŘÍLOHA 21: SEN

PŘÍLOHA 22: SEN- DOPLŇOVÁNÍ CHYBĚJÍCÍCH SLOV

PŘÍLOHA 23: KARNEVAL

PŘÍLOHA 24: BĚHACÍ DIKTÁT

PŘÍLOHA 25: SMUTNÁ ŽÁBA

PŘÍLOHA 26: VRTULNÍK

PŘÍLOHA 27: MAGNET

PŘÍLOHA 28: BRANKÁŘ

PŘÍLOHA 29: BRANKÁŘ BEZ DIAKRITICKÝCH ZNAMÉNEK

PŘÍLOHA 30: ČARODĚJNICE

PŘÍLOHA 31: KÁMEN

PŘÍLOHA 32: BYL JEDEN DOMEČEK- SPOJENÁ SLOVA

PŘÍLOHA 33: TAJENKA Z PRVNÍCH PÍSMEN SLOV, KTERÁ NEPATŘÍ DO ŘADY

PŘÍLOHA 34: DNY V TÝDNU

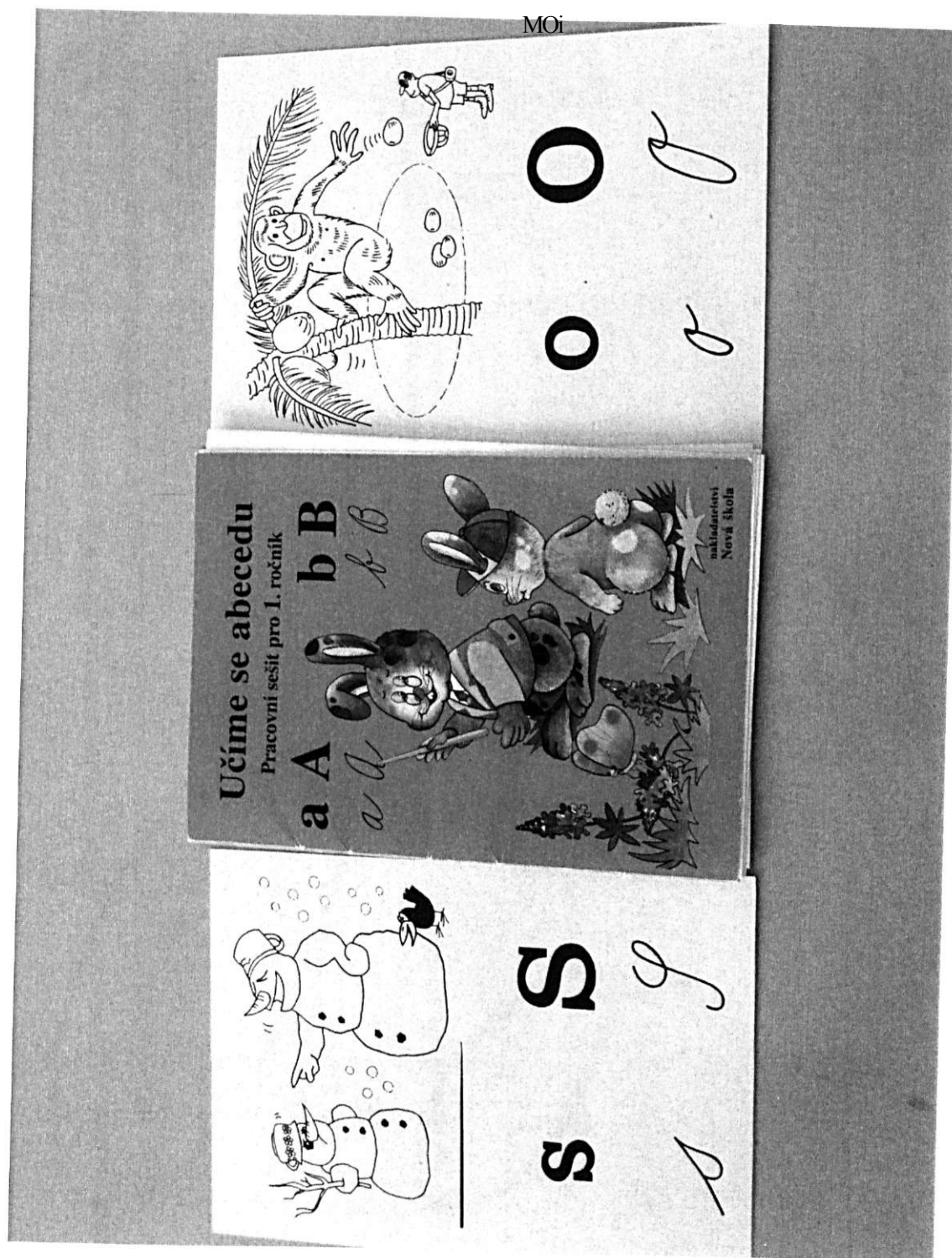
PŘÍLOHA 35: JAKOU VĚTU VEZE AUTO

PŘÍLOHA 36: CO DĚLAJÍ DĚTI

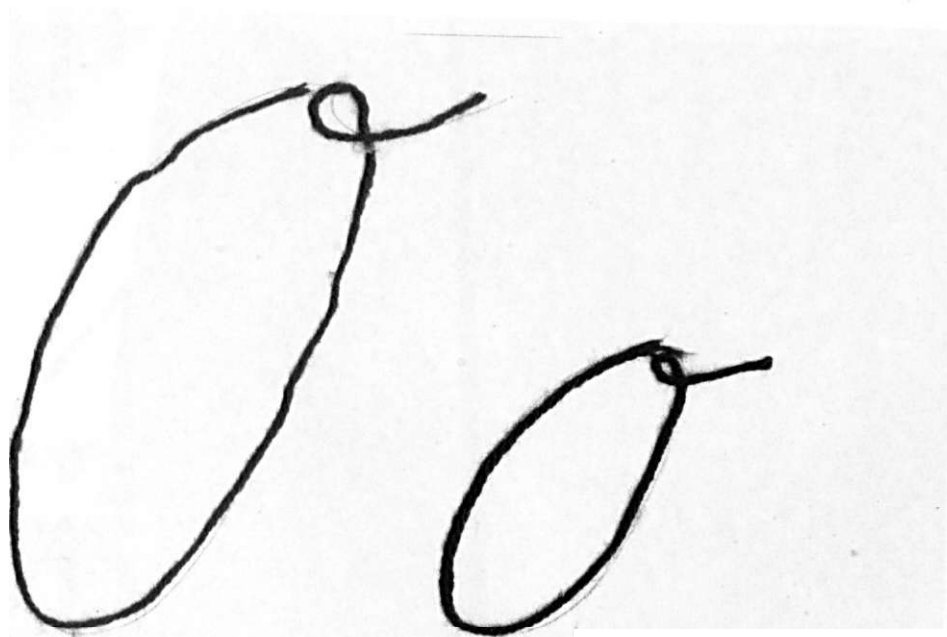
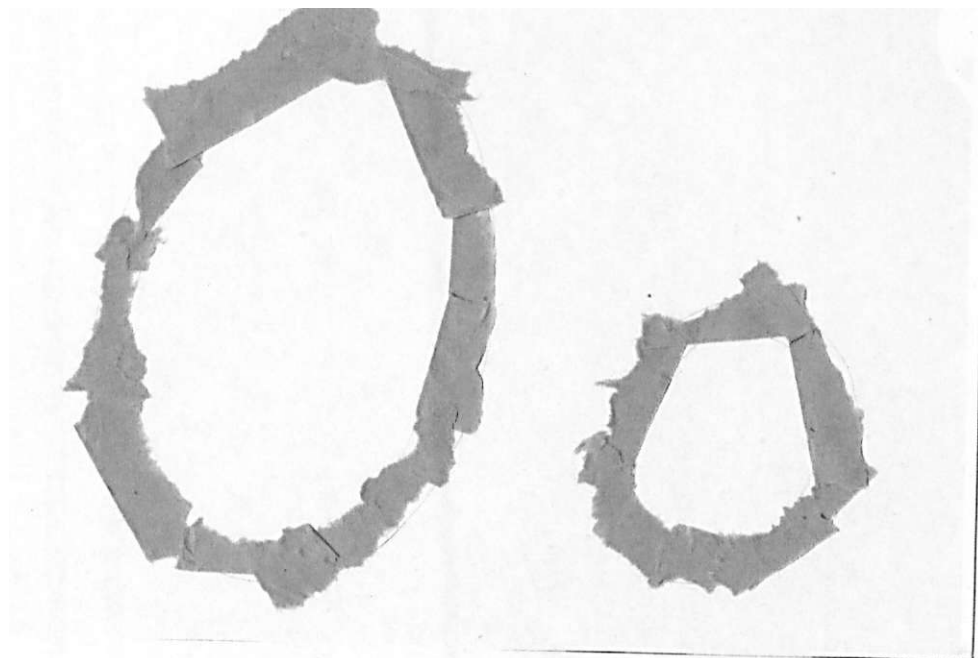
PŘÍLOHA 37: NAPIŠ SPRÁVNĚ VĚTU A DOKRESLI

PŘÍLOHA 38: MAGICKÝ DOMEČEK

PŘÍLOHA 1 - OMALOVÁNKA SE ČTYŘMI TVARY PÍSMENE

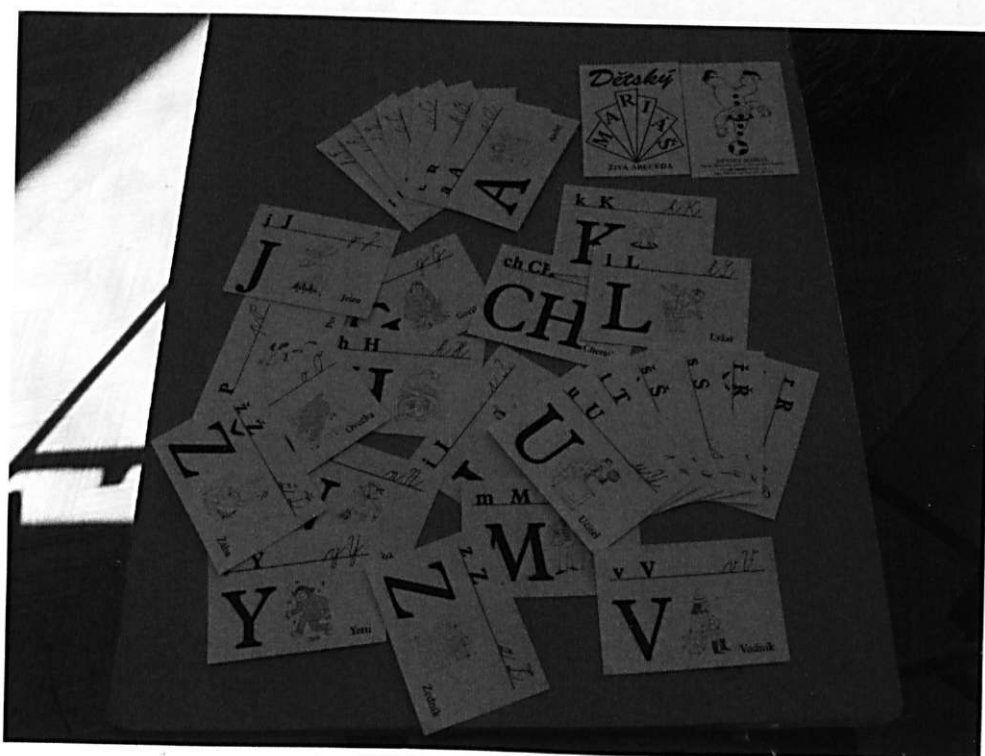
PŘÍLOHA 2: PÍSMENA VYLEPOVANÁ Z BAREVNÉHO PAPÍRU A VLNĚNÉ
PŘÍZE

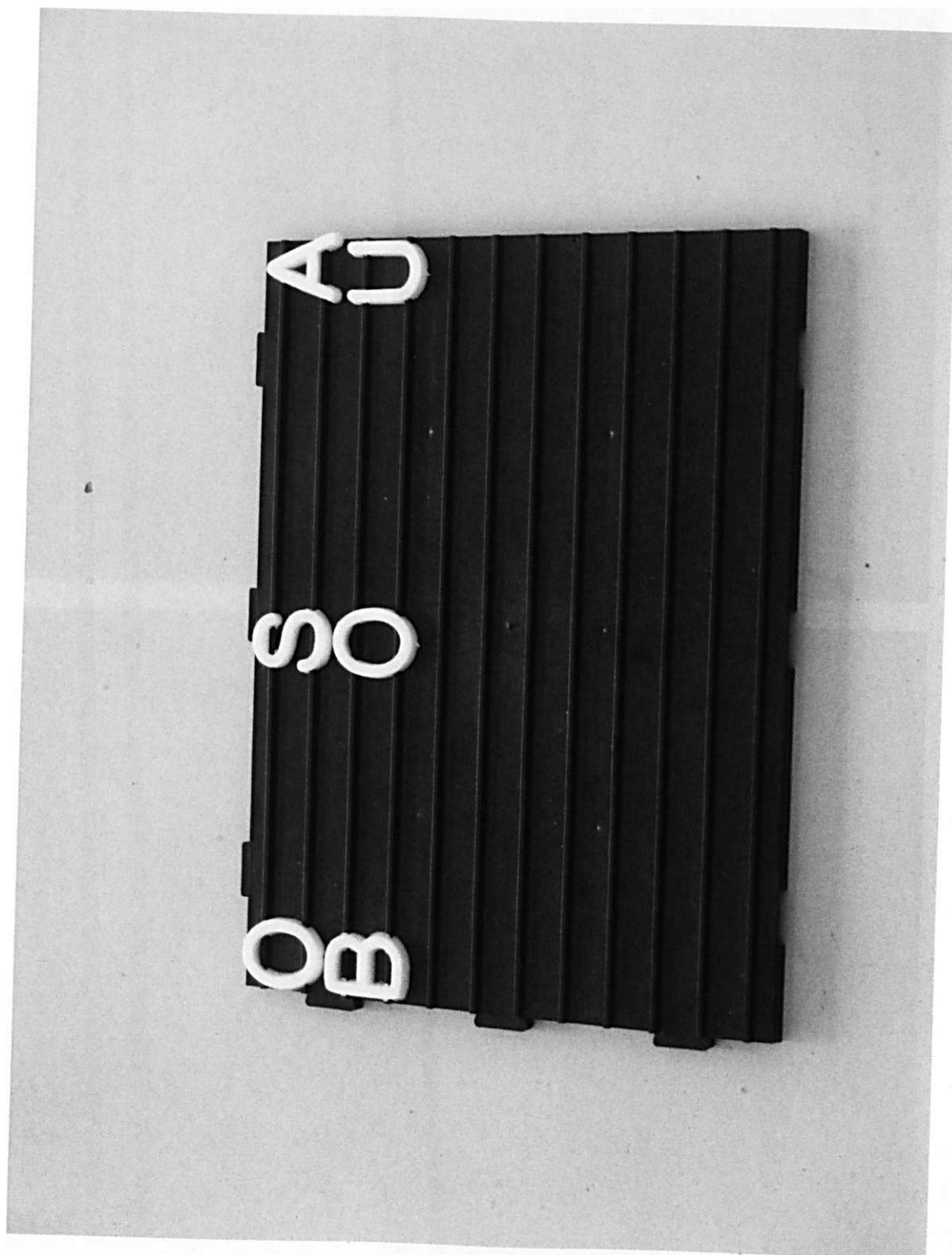
PŘÍLOHA 3: PÍSMENKOVÉ PEXESO

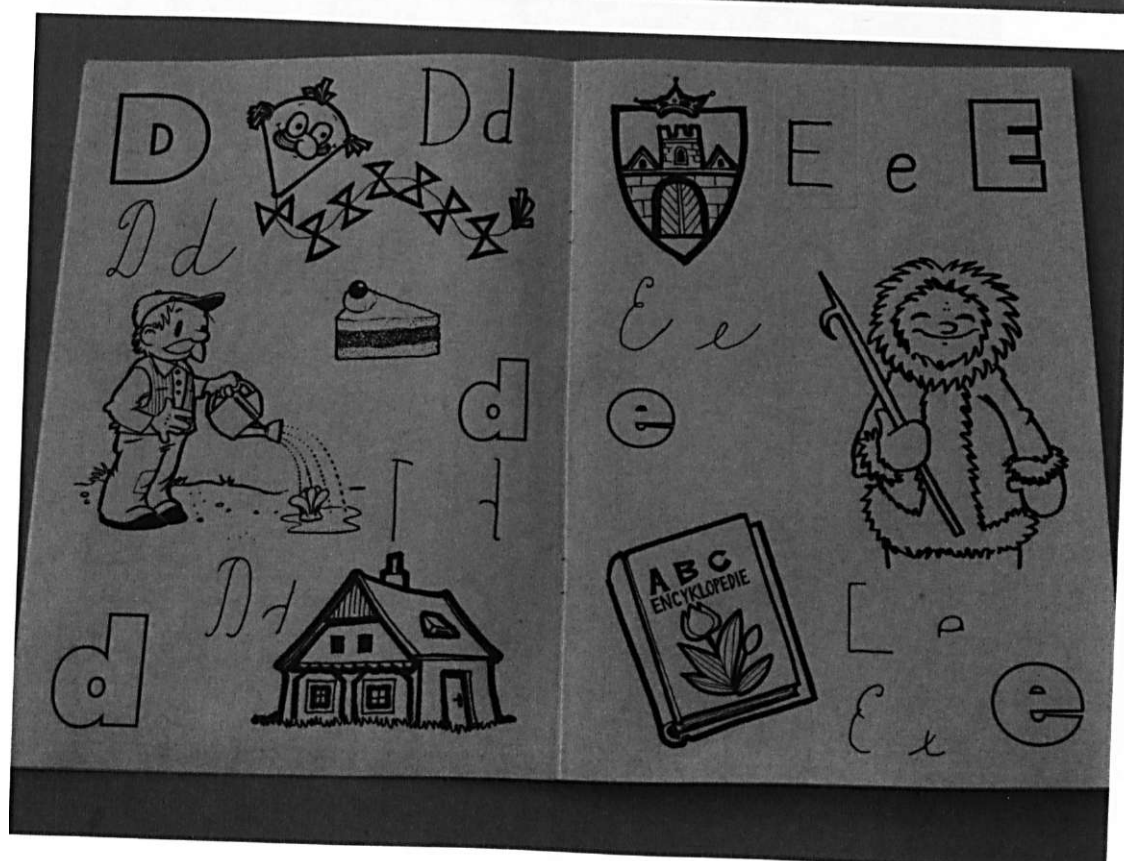
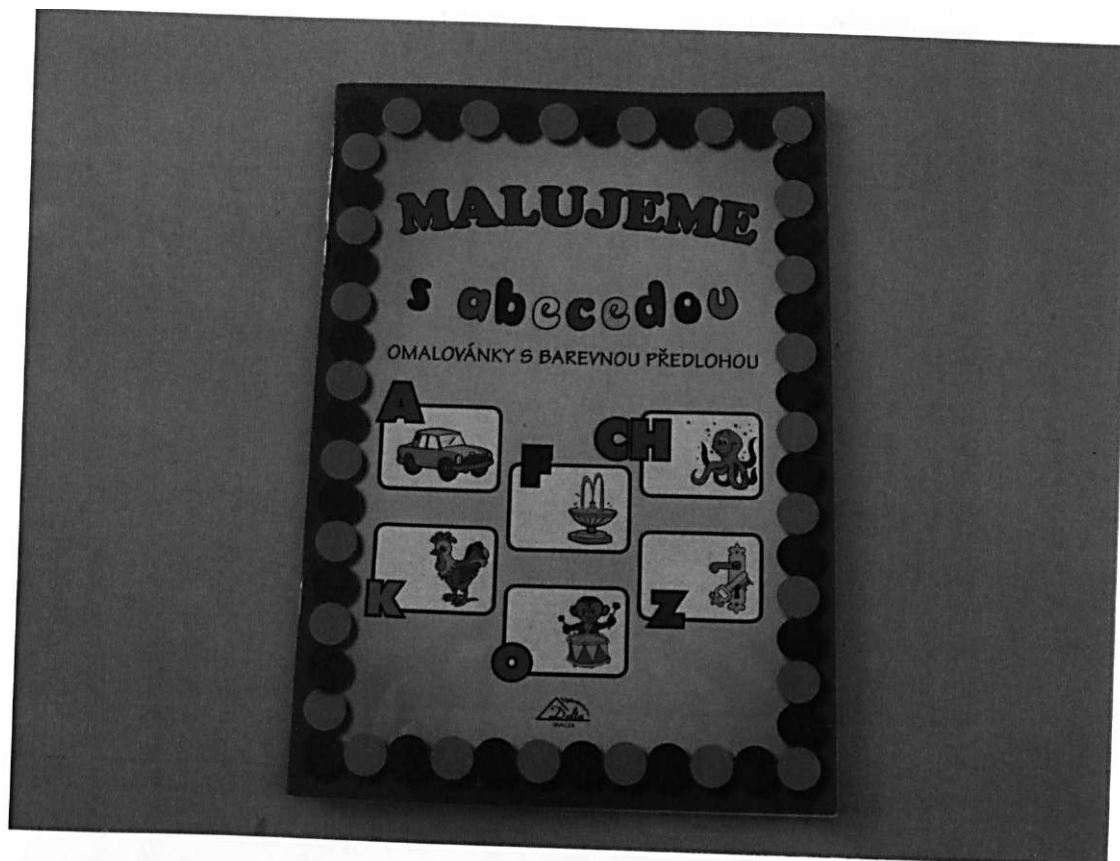
DĚTSKÝ MARIÁŠ

PŘÍLOHA 4: DIKTÁT JEDNOTLIVÝCH PÍSMEN (HLÁSEK) NA PLASTOVÝCH
DESTIČKÁCH

PŘÍLOHA 5: OMALOVÁNKY S VYNECHANÝMI TVARY PÍSMEN

PŘÍLOHA 6: KOSTKY S PÍSMENY

DIKTAT DVOJICE PÍSMEN (HLÁSEK) NA PLASTOVÝCH DESTIČKÁCH

PŘÍLOHA 7: 1.SYNTÉZA- SYNTÉZA DVOU HLÁSEK

SSSSSS"

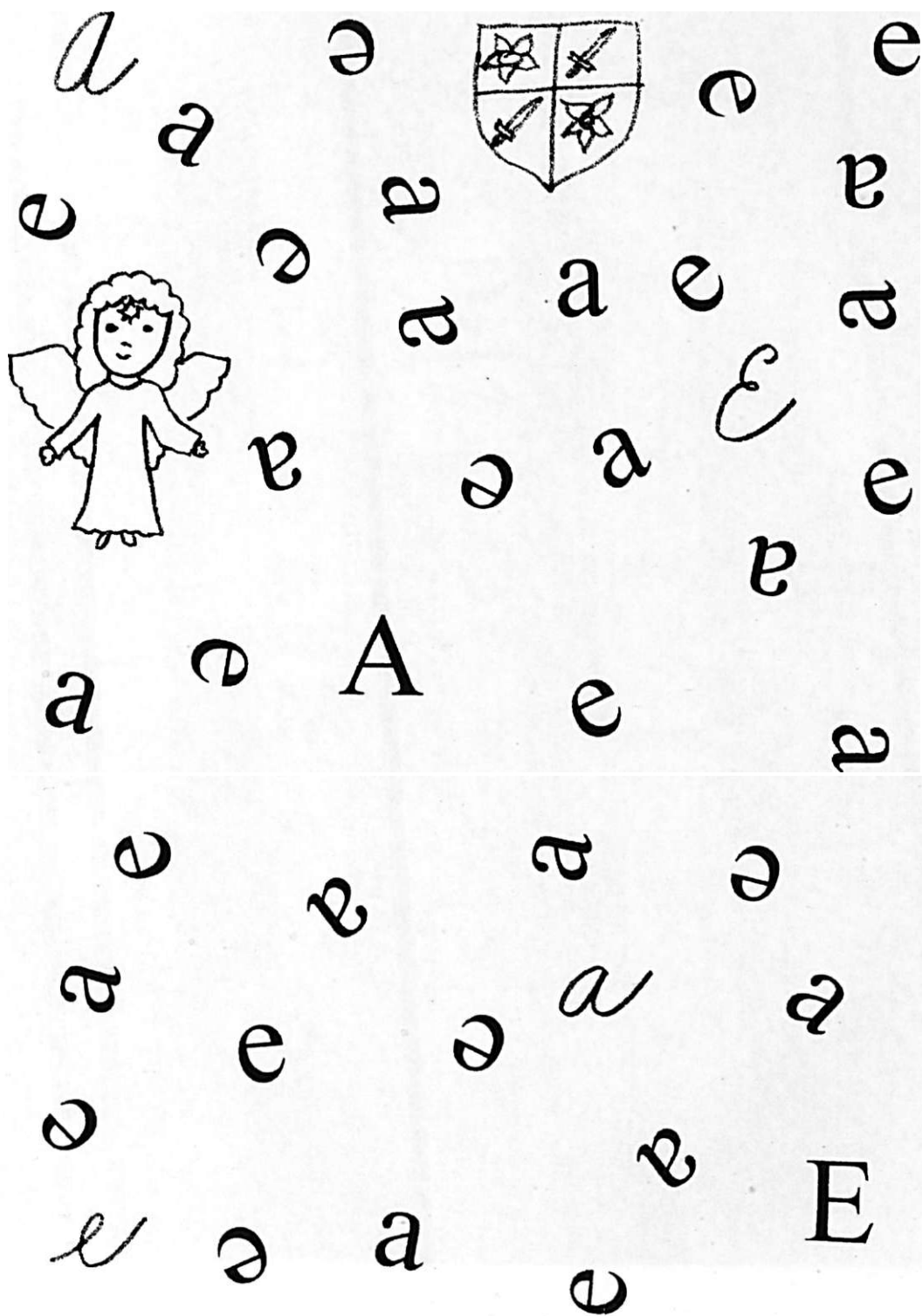

SSSSSS

sóóóóó"

PŘÍLOHA 8: „ROZSYPANA PÍSMENKA“

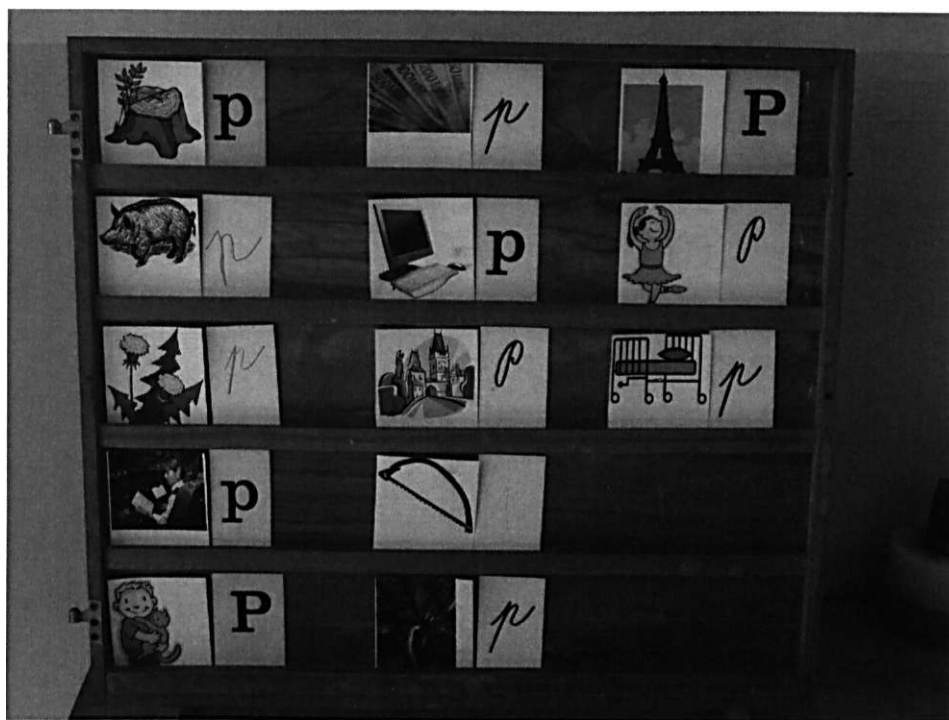
PŘÍLOHA 9: „PŘEVŘÁCENÁ PÍSMENKA“

PŘÍLOHA 10: SPOJOVÁNÍ STEJNÝCH SLOV

les	<i>sol</i>	LOM
sol	<i>sem</i>	MIS
lem	<i>los</i>	LOS
mis	<i>les</i>	SAM
lom	<i>sil</i>	MUL
sem	<i>lem</i>	SIL
Sam	<i>lom</i>	LES
los	<i>mis</i>	SEM
sil	<i>mul</i>	LEM
mul	<i>Sam</i>	SOL

PŘÍLOHA 11: PÍSMENO P

PŘÍLOHA 12: SPOJOVÁNÍ STEJNÝCH SLOV

b u m
lam lama
bos
p les

les bos
ví
dm
v

PŘÍLOHA 13: ČTVERCE SE SLOVY

PŘÍLOHA 14: SPOJOVÁNÍ SLOV A OPIS

solí

Suli'

lepí

umi'

tulí

soli'

supí

lomi'

umí

lepi'

lomí

supi'

topí

musi'

malí

lami'

musí

mali'

tasí

topi'

lamí

losi'

losí

lasi'

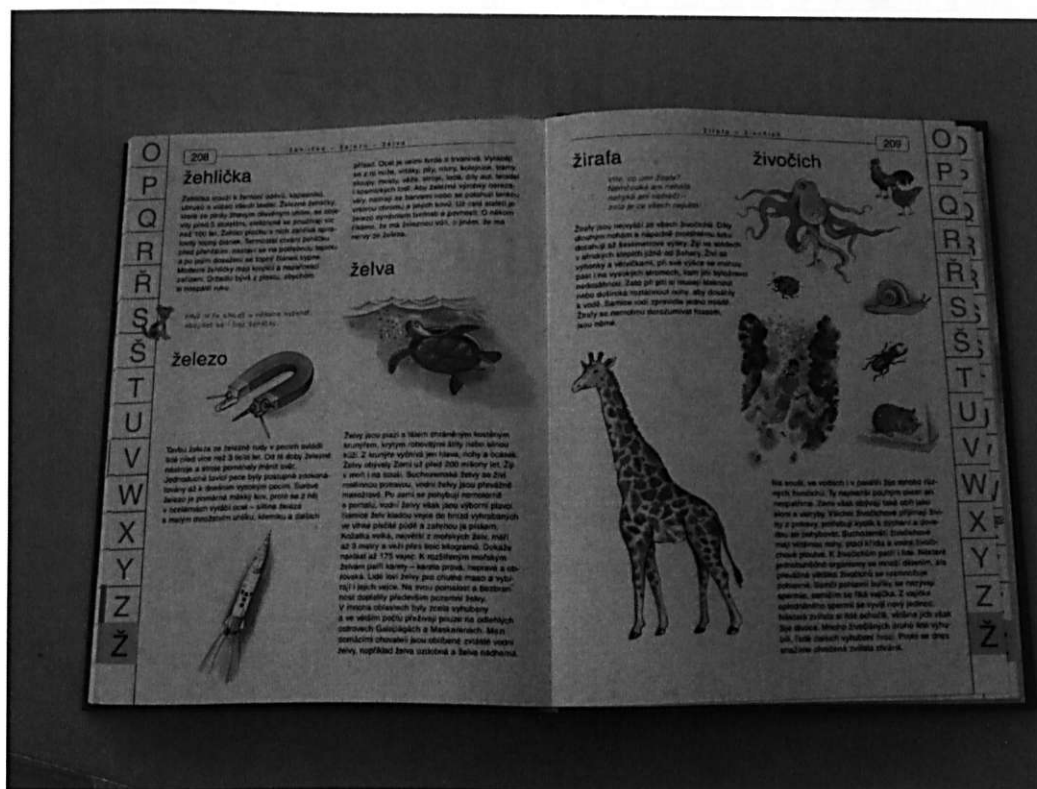
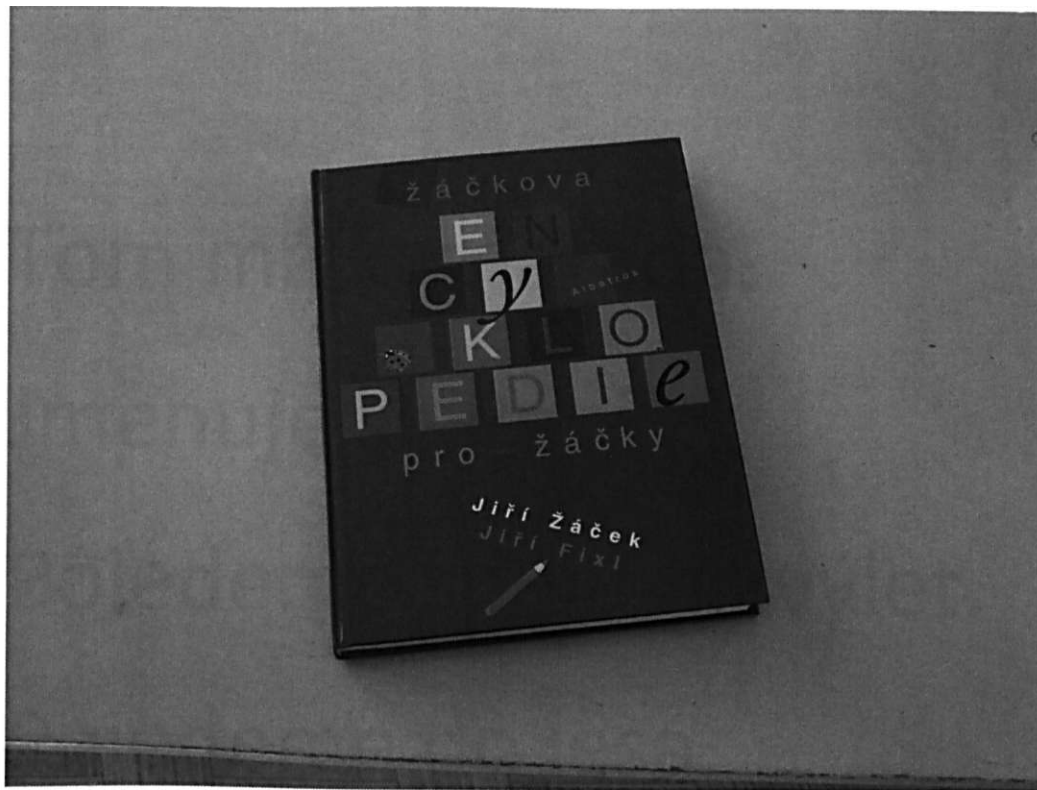
PŘÍLOHA 15: VÝZNAM SLOVA PODLE ČÁRKY

MÍLA	máte
BALÍ	bílá
VILA	Míla
MILÁ	báli
BILA	balí
MÁTE	maté
BÍLÁ	milá
BÁLI	síla
SILA	bila
MATÉ	víla
SÍLA	vila
VÍLA	silá

PŘÍLOHA 16: PODNEBNÉ PÁSY (PŘÍRODOVĚDA 5.ROČNÍK) V PODÁNÍ ŽÁKA
1.ROČNÍKU- ZAČÁTEK PROSINCE

PŘÍLOHA 17: ŽÁČKOVA ENCYKLOPEDIE PRO ŽÁČKY

Tom má kamaráda.

Jmenuje se Pepík.

Pojedeme spolu na výlet.

Pojedeme do lesa.

V lese roste dub i jedle.

Uvítá nás tam veverka?

Tom má kamaráda.

Jmenuje se Pepík.

Pojedeme spolu na výlet.

Pojedeme do lesa.

V lese roste dub i jedle.

Uvítá nás tam veverka?

Zítra vyrazíme do zoo.

Vezmeme i Zuzanu.

Zuzana zoo zná od podzimu.

Poznala tam kamzíky, bizony, zebry a různé plazy.

V pavilónu plazů prý bude i zmije.

Bude zlatá nebo zelená?

Radek má doma velkého pavouka.

Je krásný, zelený a jmenuje se Šrek.

Má osm nohou a velké tlusté tělo.

Holky se ho bojí, ale on je nekousne.

Šrek není opravdový, je plastový.

V noci jsem uslyšel hluk.

Vstal jsem z postele a šel jsem ke stolu.

Na stole hráli hokej dva velcí mravenci.

Zahnutými párátky strkali do modré
lentytky.

Pak vylezli na vysokou sklenici.

Napili se vody s citrónem a zamávali mi.

Škoda, že to byl jenom sen.

V noci jsem uslyšel
Usal a posle a jsem ke stolu.
Na stole hráli dva mravenci.
Zahnutými pažbky strkali do lenkydky.
vylezli na vysokou sklenici.
Napili se s citronem a ramacali.
Škoda, že to byl sen.

Šel jsem si koupit čokoládu.

Víte, koho jsem potkal?

Potkal jsem černého krále.

Nesl velký dlouhý meč.

Vedle krále kráčel lev.

Vůbec jsem se ale nebál.

Večer má být karneval.

Byl jeden čert.

Spal pod lípou.

Čosi zavrčelo.

Čert se lehl.

Co to bylo ?

Žž

Smutná žába

Žába leží v kaluži,
má veliký žal.

Našla velkou žížalu,
tu jí žabák vzal.

Žába leží v kaluži,
pláče ze žalu,
že má žabák v žaludku
její ží^{v/v}žalu.

V Českém Heršláku přistál vrtulník.

Šli jsme tam a prohlédli jsme si ho.

Vrtulník byl modrobílý.

Používá ho policie i záchranáři.

Od pilota víme, že se nesmí dostat do bouřky.

V bouřce by mohl spadnout.

Pilot musí dávat velký pozor.

Možná se jednou stanu pilotem vrtulníku.

Tom psal domácí úkol.

Najednou se modré auto na stole
pohnulo.

Rozjelo se k okraji stolu.

Tom koukal jako vyjevený.

Jak to, že jeho auto jede samo?

Pod stolem se ozval šramot.

Vykoukl Tomův malý bráška.

Smál se a v ruce držel magnet.

Filip hraje fotbal.

Je brankář a chytá jako lev.

Občas mu ale míč proklouzne do
branky.

To je Filipovi vždycky líto.

Proto by se rád stal chobotnicí.

Ta má osm dlouhých chapadel a všude
dosáhne.

Neutekl by mu už žádný míč.

Jeho družstvo by vyhrálo každý zápas.

Filip hraje fotbal.

Je brankář a chytá jako lev.

Občas mu ale moc proklouzne do branky.

To je Filipovi vždycky líto.

Proto by se rád stal chobotnicí.

Ta má osm dlouhých chapadel a všude dosáhne.

Neudekl by mu už radny mč.

Jeho družstvo by vyhralo každý rapas.

Petr a Zuzka si hráli s míčem.

Najednou se vzduchem mihl velký stín.

Co to mohlo být?

Petr řekl, že to byl netopýr.

Zuzka s ním nesouhlasila.

Netopýr je malý a tohle bylo veliké.

Určitě to byla nějaká obří sova.

Petr a Zuzka strnuli, protože se ozval
šramot.

U nedalekého roští se rozhrnuly větve.

Vylezla odtamtud čarodějnice
s koštětem.

Na cestě ležel kámen.

Byl zaprášený a úplně obyčejný.

Vypadal jako nepovedené vajíčko.

Jednou jel tudy těžký lesní stroj.

Najel na kámen a ten praskl.

Vlastně se rozpadl na dvě půlky.

Objevila se v něm jeskyňka.

Byla vystlána jemnými bílými krystalky.

Vašík se divil, co se to dole třpytí.

Vzal obě půlky kamene a odnesl je
mamce.

Maminka měla velikou radost.

Byl jedendomeček,
vtom domečkustoleček,
nastolečkumistička,
namističce vodička,
vtévodičcerybička.

Kde jetaryba? Kočka jisnědla.

Kde jetakočka? Vlesy zaběhla.

Kde jsoutylesy? Naprach shořely.

Kde jetenprach? Vodahovzala.

Kde jetavoda? Voli jivypili.

Kde jsoutivoli? Páni jesnědli.

Kde jsoutipáni? Nahřbitově zakopáni.

PŘÍLOHA 33: TAJENKA Z PRVNÍCH PÍSMEN SLOV, KTERÁ NEPATŘÍ DO
ŘADY

lev tygr slepice gepard levhart

jaro zima léto leden podzim

včela užovka moucha komár motýl

hrábě motyka konev rýč neděle

cirkus lavice sešit tabule křída

ovce eskymák koza kráva prase

Dny v týdnu

líděpon

rýteú

dastře

tekčtvr

tekpá

taboso

leděne

PŘÍLOHA 36: BRANKÁŘ BEZ DIAKRITICKÝCH ZNAMÉNEK

Kája Konzík Kubík

Domča Markéška

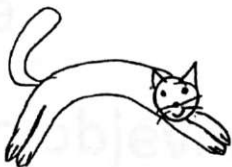
jede běží čte kouká hraje

na kole na televizi

fošbal knížku za míčem

PŘÍLOHA 37: BRANKÁŘ BEZ DIAKRITICKÝCH ZNAMÉNEK

Nad vorku po bíhá la čtyři prasaška
šři ko šaška peškurášek ad vějeh náška.

Kuba a Anička jsou bratr a sestra.

Bydlí u Žabí zátoky v Pensylvánii.

Kubovi je osm a půl a nosí brýle.

Aničce je sedm a je velmi zvědavá.

Jednou si hráli na kraji lesa.

Na stromě uviděli zvláštní domeček.

Vyšplhali nahoru po provazovém
žebříku.

Zjistili ,že domeček je plný knih.

Nejprve našli knihu, kde byla Žabí
zátoka.

Potom objevili knihu o dinosaurech.

Zvedl se vítr a domeček se začal točit.

Kuba s Aničkou se ocitli v pravěku.

Během procvičování syntézy tří hlásek si děti osvojí další písmena -
hláska), P (výbuchová hláska).

TOS Tos tos	<i>Tos tos</i>
TAS Tas tas	<i>Tas tas</i>
TES Tes tes	<i>Tes tes</i>
TUS Tus tus	<i>Tus tus</i>
POS Pos pos	<i>Pos pos</i>
PAS Pas pas	<i>Pas pas</i>
PES Pes pes	<i>Pes pes</i>
PUS Pus pus	<i>Pus pus</i>
PIS Pis pis	<i>Pis pis</i>

výbuchová hláska – tón - tón

BOL Bol bol	<i>Bol bol</i>
BAL Bal bal	<i>Bal bal</i>
BEL Bel bel	<i>Bel bel</i>
BUL Bul bul	<i>Bul bul</i>
BIL Bil bil	<i>Bil bil</i>
TOL Tol tol	<i>Tol tol</i>